

Korak naprej

Leto 1985 je bilo v gospodarskem pogledu eno najbolj kritičnih v preteklem obdobju zaradi venomer se spreminjajočih pogojev dela, pomanjkanja deviznih sredstev, moratorija plačil velikih deviznih kupcev, nelikvidnostnih situacij in drugih težav, ki so nas spremljale pri gospodarjenju.

Kljub nevšečnostim pa nam je z veliko požrtvovalnostjo vseh delavcev le uspelo uspešno zaključiti poslovno leto in že primerjava s preteklimi obdobji prikazuje, da proizvodnja iz leta v leto raste.

Bilančnih podatkov še nimamo, zato lahko le na podlagi ocen ugotavljamo, da smo v glavnem dosegli finančne cilje ter močno presegle vrednostne plane, čeprav moramo istočasno pripomniti, da je poleg povečanja produktivnosti k temu pripomogla tudi inflacija, ki je precej povišala finančne rezultate — prihodek, istočasno pa tudi še bolj povečala stroške poslovanja, saj so cene polizdelkov rasle hitreje od cen naših proizvodov.

Pri planiranju in spremljanju rezultatov količinskih planov so bile razlike med plani in realizacijo v preteklih letih precej velike, kljub temu, da plani niso bili prenatrpani.

Leto 1985 pa že pomeni preobrat v tej igri primerjav, saj se je realizacija količin po posameznih blagovnih skupinah približala, ali pa celo preseгла planirane številke. Daleč najuspešnejša blagovna skupina so bile turbine, pri katerih so dobave za Irak (Haditha) in ostale kupce presegle plan za 30% in rezultate iz leta 1984 za 364%.

Proizvodnja črpalk zaostaja za planom za 40% in lanskoletnimi rezultati približno 20%.

Žerjavi so 10% nad planom, v primerjavi s prejšnjim letom pa zaostajajo 14%.

Reduktorji, več let ena najuspešnejših skupin, se tudi tokrat ni izneverila, saj je bila 13% boljša od plana in 21% boljša v primerjavi z letom prej.

Pri dizel motorjih smo bili 27% pod planskimi številkami, vendar kar 35% boljši od prejšnjega leta.

Transportna vozila so bila samo 6% pod planom in 4% boljša od leta 1984.

Tudi TOZD Proizvodnja preoblikovalne opreme noče zaostajati. Do uresničitve plana manjka še 11%, vendar pa so bili za 8% boljši kot v letu 1984.

Ulitki blagovne proizvodnje zaostajajo za planom 9%, v primerjavi z letom 1984 pa 7%.

Skupna količinska realizacija finalnih proizvodov zaostaja za planom 5%, vendar je 22% boljša od leta 1984.

Vsi ti rezultati prikazujejo, da je bilo gospodarjenje uspešno in velika spodbuda za nadaljnje delo.

Količinski rezultati res niso edino merilo merjenja uspešnosti poslovanja, saj živimo od denarja, ki ga dobimo za naše proizvode, vendar nam že tudi ta podatek pove, da se je količinska produktivnost kljub povečani zaposlenosti hitreje povečevala kot število novozaposlenih.

Želimo, in to moramo tudi doseči, da bo leto 1986 še bolj uspešno kot je bilo leto 1985, da bomo imeli še več novih naročil, predvsem tistih s konvertibilnega trga, da bomo vseskozi likvidni in da bomo uspešno izpolnjevali planske naloge ter s tem zagotovili višji standard in socialno varnost delavcev.

H. Bratkovič

PONOVO ZA KRMILOM — MIRKO JANČIGAJ:

Danes se že veliko bolje poznamo

Ker je generalnemu direktorju naše delovne organizacije Mirku Jančigaju, dipl. ing., 7. februarja letos potekel mandat, je delavski svet delovne organizacije na svoji 10. redni seji 25. oktobra lani sprejel sklep o razpisu del in nalog za to delovno mesto.

Zato je delavski svet DO sprejel sklep o imenovanju razpisne komisije za imenovanje IPO DO TZ Litostroj, ki je obravnavala vse prijave. V razpisnem roku se je prijavil sedanji generalni direktor Mirko Jančigaj, ki je izpolnjeval vse pogoje glede strokovne izobrazbe in delovnih izkušenj. Njegovo kandidaturo so zaradi posebnega družbenega pomena, ki ga ima naša delovna organizacija, obravnavali in podprli tudi koordinacijski odbori za kadrovska vprašanja pri predsedstvu občinske, mestne in republiške konference SZDL. Naša razpisna komisija pa je ugotovila, da je poleg tega, da izpolnjuje vse pogoje razpisa, tovariš Jančigaj že v preteklem mandatnem obdobju opravljal delo generalnega direktorja uspešno. Zato je tudi predlagala delavskemu svetu DO, da ponovno imenuje tovariša Mirka Jančigaja za generalnega direktorja Titovih zavodov Litostroj za naslednje štiriletno mandatno obdobje.

To pa je bil tudi vzrok oziroma pobuda nam, da mu ob ponovni izvolitvi čestitamo in mu postavimo

nekaj vprašanj v zvezi z našim položajem in razvojem Litostroja v bodoče:

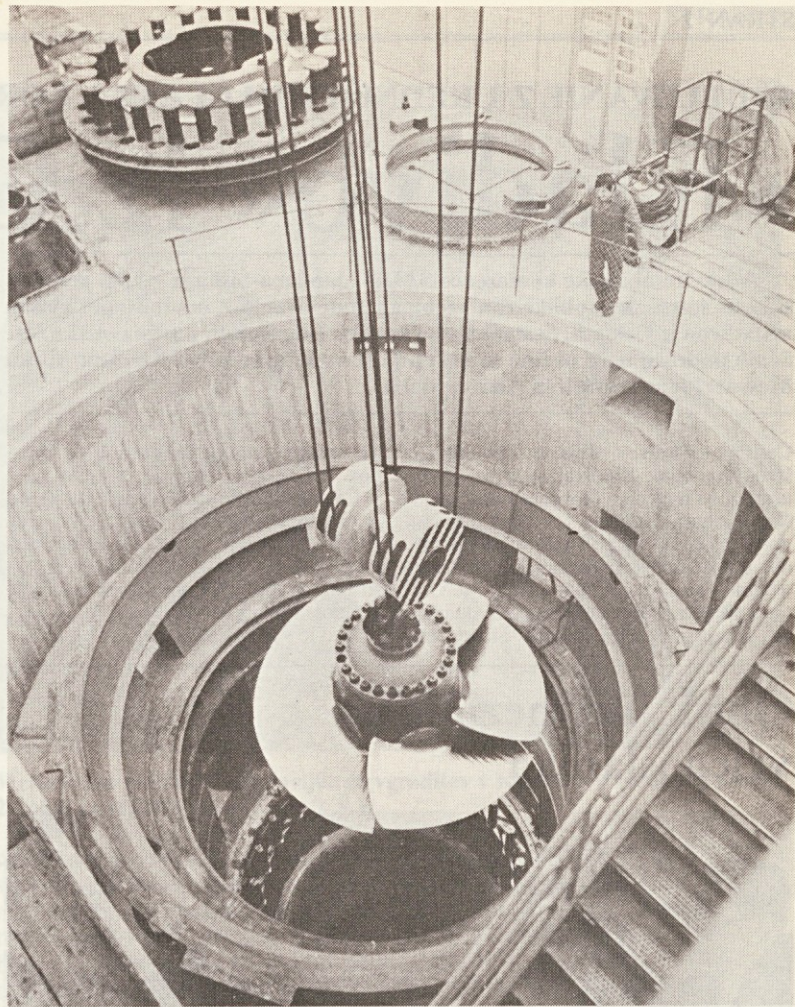

— *Delavski svet delovne organizacije vas je 31. 1. 1986 ponovno izvolil za generalnega direktorja delovne organizacije za naslednje štiriletno mandatno obdobje. Ob tej priložnosti ste nakazali strateške razvojne možnosti Litostroja. Katere so glavne značilnosti teh razvojnih možnosti?*

Najprej se vsem delavcem Titovih zavodov Litostroj zahvaljujem za ponovno izkazano zaupanje ob izvolitvi za generalnega direktorja. Za razliko od izvolitve pred štirimi leti se danes že veliko bolje poznamo in bomo lahko posamezne probleme ostreje in konkretnije ocenili in obravnavali.

Odgovor na vprašanje o glavnih značilnostih razvojnih možnosti ni enostaven. Pred štirimi leti sem na podobno vprašanje odgovoril, da je proizvodnja in razvoj strojne opreme, kar je obseg poslovanja Litostroja, tudi perspektivno zanimiva. Danes tej definiciji dodajam, da je razvoj proizvodnje te vrste strojne opreme še bolj zanimiv in da še z večjo hitrostjo vključujemo nova spoznanja ter znanja v razvoj kompleksnih proizvodnih sistemov, dopolnjenih z elektroniko, logistiko (robotiko) ter znanjem s področja tehnoloških procesov, za katere se bodo ti stroki uporabljali. To je mogoče na osnovi usposobljenosti integriranja znanja drugih DO ali pa povezave z njimi pri izvajanju večjih poslov v obliki tako imenovanega dinamičnega efektnega inženirinskega sistema dela. Če upoštevamo te

(Nadaljevanje na 3. strani)

Kaplanov gonilnik za HE Solkan med spuščanjem v ležišče hidroelektrarne, ki je globoko pod gladino akumulacijskega jezera (Foto: Peter Grum)

Ocena in enotna akcija

Organiziranost družbe je živ organizem, ki ga je treba stalno preverjati in dograjevati. Gre za prilagajanje družbene organiziranosti stopnji razvoja proizvodnih sil, da bi na tej podlagi delavci mogli odločati o vseh pomembnih vprašanih razvoja družbe na socialistični samoupravni podlagi. Tudi »Kritična analiza delovanja političnega sistema socialističnega samoupravljanja« ima ta namen.

Sedaj smo sredi javne razprave o tem pomembnem dokumentu, ki na eni strani vsebuje kratko oceno uresničevanja, na drugi strani pa se spuša v oblikovanje predlogov in možnih sprememb sistema. Analiza vsebuje 160 predlogov in sprememb, ki ne posegajo v temelje sistema, vendar pa pomenijo prispevek k večji racionalizaciji in učinkovitosti političnega sistema.

Javna razprava, katere nosilec v Litostroju je sindikalna organizacija, mora dati vrsto odgovorov na posamezne ocene in ponujene rešitve ter izboljšave.

Pogosto se zgodi, da takšne širše aktivnosti dobijo na začetku velik zamah, kasneje pa so učinki majhni. To pot bi se morali temu izogniti. Razprava o delovanju posameznih segmentov političnega sistema mora biti tesno povezana s prizadevanji za uresničevanje zahtevnih proizvodnih in izvoznih ciljev.

Ob obravnavi kritične analize v Litostroju velja zlasti preveriti in ponovno opredeliti naloge, če ne celo začrtati strategijo na področjih, kjer bo razprava ocenila, da je to potrebno storiti.

Tako bi veljalo, ne glede na položaj v proizvodni verigi, oceniti, kako se uresničuje ustavni položaj posameznih tozdov in delavcev v njih, in koliko naporov vlagamo v prizadevanja, da bi naša delovna organizacija postala čvrst poslovni subjekt na domačem in tujem trgu. Okrepiti moramo aktivnosti pri razvijanju dohodkovnih odnosov, še posebno odnosov pri pridobivanju in razporejanju skupnega prihodka.

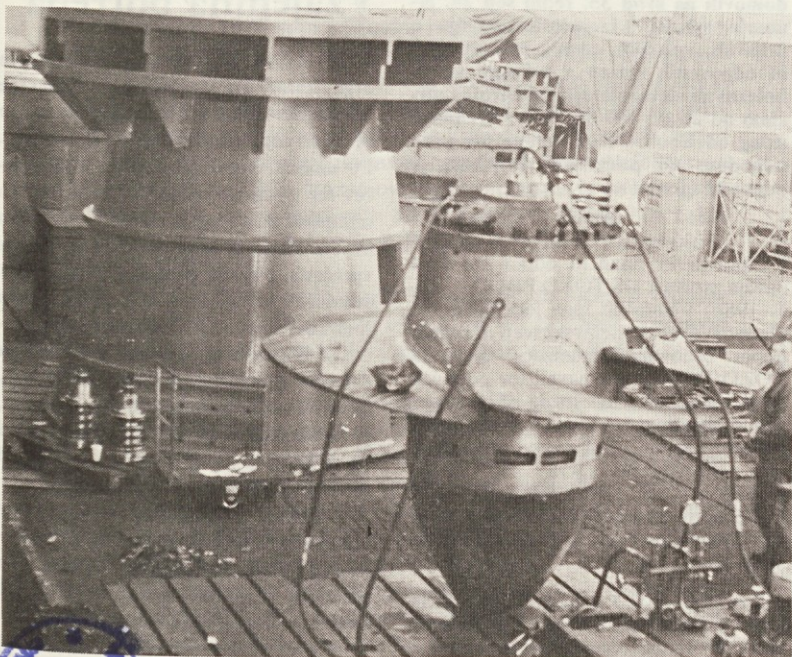
Naslednji sklop vprašanj se dotika kakovostnega in učinkovitega samoupravnega odločanja. Tu se je precej razbohotil normativizem, s katerim se v potankosti in na široko predpisuje vrsto samoupravnih postopkov. Preveriti moramo, kje vse bi bilo možno v skladu s predlogi iz kritične analize racionalizirati samoupravno odločanje. V tej zvezi je treba ponovno uveljaviti avtoriteto in vlogo delavskega sveta kot organa upravljanja. Delokrog delavskega sveta je treba razširiti in predvideti, da odloča o vseh zadevah, o katerih ustavno ni obvezno odločanje z osebnim izjavljanjem.

V tej povezavi analiza predlaga, da je treba v samoupravnih splošnih aktih upravljanje natančneje ločiti od posloводства in strokovne predloge od odločanja.

Kritična analiza dalje opredeljuje vrsto pobud in nalog na področju uresničevanja kadrovske politike, samoupravnega družbenega planiranja in odgovornosti poslovnih organov za izvajanje skupno sprejetih planov. Pomembno mesto je dano nadaljnjemu razvoju delegatskega sistema na vseh ravneh organiziranja in seveda vlogi socialističnih subjektivnih sil pri razvoju dograjevanja političnega sistema socialističnega samoupravljanja.

Že bežen prerez nekaj nalog iz tega družbeno zelo potrebnega in pomembnega dokumenta kaže, da se moramo litostrojski delavci, povezani v družbenopolitičnih organizacijah, resno lotiti preverjanja in oblikovanja nalog pri dograjevanju lastne samoupravne organiziranosti in delovanja političnega sistema v celoti. To bo mogoče le, če se bomo v vseh tozidih in delovnih skupnostih lotili zastavljenih nalog. Naslednja faza je sinteza teh skupnih spoznanj in akcijskih nalog, ki jih moramo idejno poenotiti in jih tudi enotno uresničevati.

J. Elikan

Tretji 16-tonski Kaplanov gonilnik za HE Solkan z močjo 11 MW med funkcijskim preizkusom v naši montaži. V ozadju je turbinski stol za HE Mavčiče.

(Foto: E. L.)

SODELOVANJE Z UREDNIŠTVOM GLASILA KOROŠKIH SLOVENCEV

»Kladivo« iz Celovca

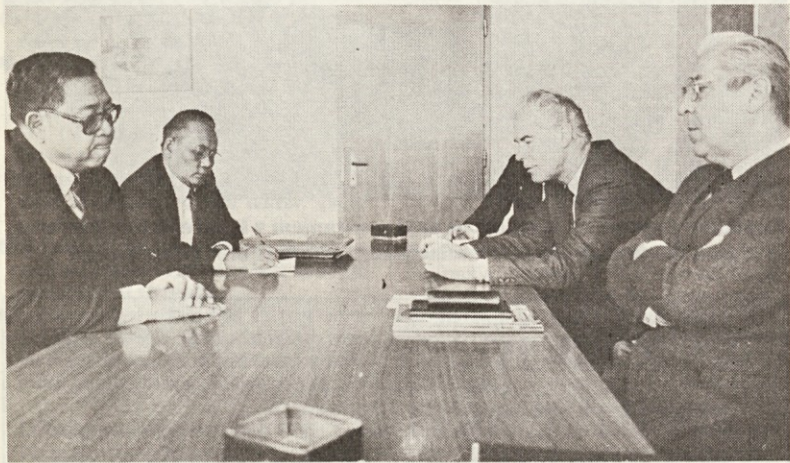
V okviru občinske konference SZDL Ljubljana-Šiška je bil 31. januarja sklican sestanek o oblikah in vsebinah sodelovanja z uredništvom glasila »Kladivo« iz Celovca. Sestanka smo se udeležili nekateri predstavniki z različnih področij naše občine in trije predstavniki uredništva Kladiva: Mirko Messner, Jože Rovšek in Andrej Mohar.

Časopis »Kladivo« ureja in izdaja Društvo prijateljev Kladiva, se pravi levo usmerjena manjšina Slovencev na Koroškem. Izhaja mesečno, v nakladi 500 izvodov. Večino ga pošiljajo naročnikom na dom. Letos nameravajo naklado dvigniti na 750 izvodov, kar je za tamkajšnje razmere zelo visoka naklada, saj izhaja osrednji časopis Slovencev

Slovenski vestnik v nakladi 1200 izvodov.

Časopis je začel izhajati leta 1970, ko je bila ustanovljena slovenska gimnazija v Celovcu in se je ustvarila intelektualna skupina novinarjev in urednikov. S tem so bili seveda omogočeni tudi pogoji za bralnost časopisa. Vsa leta je časopis izhajal le v slovenščini, zato je bil dostop

Obisk indonezijskega veleposlanika

Januarja so se v Ljubljani mudili predstavniki indonezijskega veleposlaništva v Jugoslaviji. Obiskali so večje število ljubljanskih delovnih organizacij ter ugotavljali možnosti za gospodarsko sodelovanje na področjih, ki so za Indonezijo zanimiva. Namen teh obiskov je bil predvsem zbrati informacije o naših delovnih organizacijah ter njihovih ponudbah, ki bi jih posredovali indonezijski gospodarski delegaciji, ki bo marca letos prispela na pogovore v Beograd.

Kot vodilno delovno organizacijo s področja strojegradnje so Jono Hatmodjo, veleposlanik republike Indonezije, Surasto Murdopranoto, svetovalec za ekonomska vprašanja v veleposlaništvu in Aang Yamani, prvi sekretar veleposlaništva, obiskali tudi Litostroj. O našem delu so se z njimi pogovarjali pomočnik generalnega direktorja za tehnično koordinacijo Darinko Kolbl ter pomočnik direktorja tozda Prodaja Ljubo Luxa.

V Indonezijo je Litostroj že pred leti izvozil nekaj črpalk za termoelektrarne MAKASSAR, nekaj pristaniških žerjavov ter viličarje. Dobavili smo tudi električni regulator in tehnologijo ter gonilnik za malo HE Talage 2.

Dogovarjamo se o naslednji dobavi malih elektrarn, ki glede na konfiguracijo terena ter vodne zmogljivosti Indonezije predstavljajo najboljši način pridobivanja električne energije.

V razgovoru s predstavniki indonezijskega veleposlaništva ter naše DO so ugotavljali, da ima Litostroj predvsem možnosti za prodajo opreme za hidroelektrarne, saj v tej deželi primanjkuje elektrike, imajo pa dovolj vode. Elektrifikacija je eno izmed področij, kjer se investicijski plani te dežele pokrivajo z našo proizvodnjo in ponudbo, s črpalkami ter sodelovanjem pri izgradnji namakalnih in izsuševalnih naprav pa bi Litostroj sodeloval tudi pri razvoju kmetijstva, ki je v Indoneziji ena izmed prioritetenih nalog.

Ta kratki in zgolj informativni razgovor je predstavljal dobro iztočnico za kasnejše konkretnejše poslovne dogovore.

t. š.

pen le koroškim Slovincem, v lanskem letu pa so začeli izdajati svojezične časopise in s tem pridobili tudi krog nemško govorečih somišljenikov.

Osnovni namen časopisa je ustvarjanje in razvijanje demokratičnih odnosov v državi (propagiranje, razvijanje in organiziranje demokracije avstrijskega gibanja in prenašanje teh idej na slovensko manjšino in obratno). Zagovarjajo vse, kar je napredno, humano in demokratično, in se borijo za slovenske pravice na Koroškem.

Z nastankom dvojezičnega časopisa so ustanovili tudi dvojezično uredništvo, časopis pa tiskajo v lastni tiskarni. Uredništvo sestavljajo napredni mladi intelektualci, ki pa si vse bolj želijo tudi stikov z matično domovino. Že pred leti so se povezovali z visokoškolskimi institucijami v Sloveniji, sodelujejo pa tudi z različnimi društvi in združenji v Sloveniji.

Lansko leto so izrazili željo o povezavi z občino Šiška. V ta namen so se obrnili na SZDL kot najširšo fronto delovnega ljudstva, preko njih pa na različne organizacije v Šiški. Tako smo se na srečanju zbrali predstavniki uredništva Javne tribune, uredništva časopisa Litostroj (največjega predstavnika združenega dela v občini), predstavnik krajevne skupnosti Šentvid Dušan Kumer, predstavnica Zveze kulturnih organizacij Majda Lenič ter predstavnik akcije za Gašperjevo bralno značko, ki jo organizirajo vsako leto šišenske osnovne šole.

Namen srečanja ni bil ravno dokončen dogovor o sodelovanju, temveč bolj spoznavanje interesov in želja obeh strani. Morda pa je ravno zaradi tega prišlo do čisto konkretnih dogovorov o sodelovanju, ki pa se bodo sčasoma še razširili in okrepili.

Gostje iz Celovca so ponudili naslednje oblike sodelovanja:

● V okviru SZDL bi lahko za širši krog občanov in učencev pripravili predavanje z naslovom »Kandidat« — o volitvah v Avstriji in o narodnostnem vprašanju na Koroškem.

● Za KS Šentvid bi pripravili predavanje oziroma večer o koroškem antifašističnem gibanju in vlogi Slovencev pri tem. Pogovor bi lahko tekkel tudi o narodnem heroju Karlu Prusniku-Gašperju.

● Na zvezo kulturnih organizacij so so najprej obrnili s prošnjo, da bi jim financiral izdajo ene številke časopisa, kar znaša približno 100 starih milijonov. Že uvodoma so predstavniki iz Celovca povedali, da iz najrazličnejših virov, kamor se stekajo tudi naročnine za časopis, dotacije kulturne skupnosti Slovenije, dotacije avstrijske vlade in ostali viri, lahko financirajo le polovico svojih rednih števil, zato prosijo za pomoč še iz drugih virov. Sami pa bodo delovali na manifestacijah ob Ostrovrharjevem srečanju in z različnimi predavanji. Prav tako pomembne so tudi izmenjave kulturno-umetniških skupin, ki bi še razširjale in dopolnjevale sodelovanje.

t. š.

Hočemo, znamo, zmoremo

S potrditvijo osnutkov kongresnih listin na 17. seji republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, ki je bila 9. oktobra lani, in na seji zveznega sveta ZS Jugoslavije ter z njihovo objavo v prilogi Delavske enotnosti in glasilu ZSJ Rad se je skladno s programom priprav na kongres začela javna razprava.

Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije je na omenjeni seji sprejel sklep o sklicu 11. kongresa ZS Slovenije, ki bo 21. in 22. marca 1980 v Kulturnem domu Ivana Cankarja v Ljubljani. Zvezni svet pa je sprejel sklep o sklicu 10. kongresa Zveze sindikatov Jugoslavije za 29., 30. in 31. maj 1986 v Beogradu.

V vseh okolišjih potekajo razprave o kongresnih dokumentih. V tem trenutku pa OO ZS v naši delovni organizaciji razpravljamo o temi »Uveljavljanje delegatskih odnosov in razvoj v praksi v povezavi s samoupravnimi organi, konferenco in družbenopolitičnimi skupnostmi«, s katero se bodo naši delegati vključili v razpravo na kongresu.

11. kongresa Zveze sindikatov Slovenije se bosta iz naše delovne organizacije udeležila Franc KRANJC in Mira ŠČEK, kongresa Zveze sindikatov Jugoslavije pa Fadil ZEC.

Člani predsedstva republiškega sveta ZS Slovenije imajo nalogo spremljati razprave o kongresnih dokumentih; za Ljubljano je zadolžen Lojze FORTUNA. Oktobra 1985 je pričela na republiških sindikatih delovati tudi kongresna pisarna, ki je postala središče organizacijsko tehničnih priprav.

V tej številki časopisa se prvič srečujemo z grafično podobo 11. kongresa ZS Slovenije, ki je usklajena z vsebino in vodilno mislijo kongresa: SAMOUPRAVLJANJE IN USTVARJALNO DELO — NAJVIŠJI VREDNOTI ŽIVLJENJA IN TEMELJ NAŠEGA NAPREDKA.

Avtor grafične podobe je oblikovalec Bojan Maraž, ki je kot zaščitni znak izbral navzdol obrnjen enakostranični trikotnik, da bi simbolično ponazoril tri smeri, tri razmerja: med človekom — delujočim bitjem, njegovim delovanjem in rezultati dela ter družbenim okoljem in naravo. Znak torej, ki ponazarja razmerja in sorazmerja človeške prisotnosti v času in prostoru, trikotnik kot simbol razuma in zavesti. Uporabljena je tudi računalniška obdelava zamisli, ki aktualizira vodilno misel kongresa. Naj za konec povemo še, da se je v začetku oktobra 1985 sestala komisija za informativno-propagandne priprave 11. kongresa ZS Slovenije in izbrala geslo kongresa: »Hočemo, znamo, zmoremo.«

Z. Adlešič

● Z Zvezo prijateljev mladine bi lahko največ sodelovali preko pionirskih odredov. Pripravili bi predavanja o narodnostnem vprašanju na Koroškem ter jim nudili pomoč pri tekmovanjih za Gašperjevo bralno značko. Predstavniki koroških Slovencev bi se lahko na osnovnih šolah udeležili srečanj z učenci in jim v živi besedi pripovedovali o partizanstvu in drugih dogodkih na Koroškem.

● Težišče sodelovanja naj bi bilo preko Javne tribune, ki bi objavljala članke o koroških Slovencih in o našem skupnem sodelovanju.

● Z uredništvom Kladiva naj bi čisto samostojno sodeloval tudi Litostroj oziroma naše uredništvo, in sicer v okviru sindikata. O različnih oblikah sodelovanja se bomo še dogovorili, za začetek so nam ponudili, da nam pomagajo organizirati neke vrste okroglo mizo o gospodarski problematiki in tržnih zakonitostih kapitalističnega sveta. Za primer bi vzeli podržavljeno tovarno Alpina, v skupnem pogovoru s priznanimi strokovnjaki z gospodarskega področja bi skušali ugotoviti, zakaj je omenjena tovarna zašla v 7-milijardno izgubo. To bi bila

zanimiva tema, ki bi nas lahko marsikaj naučila.

Glede na to, da smo predstavniki združenega dela, so tudi Litostroj prosili za pomoč pri izdaji ene številke njihovega časopisa. Oni pa bi v svojem časopisu objavili veliko reportažo o naši delovni organizaciji, o tem, kaj pomenimo doma in v svetu, ter kakšen je naš proizvodni program.

V nadaljnjem sodelovanju bi skupaj organizirali tudi predavanje o slovenski Koroški, bogato opremljeni z diapozitivi, predavanje pa bi bilo namenjeno učencem naše šole in delavcem Litostroja. Možnosti za sodelovanje pa je še veliko.

V naslednji številki našega časopisa bomo objavili prispevek, ki nam ga bodo poslali naši kolegi, in sicer o položaju Slovencev na Koroškem in o časopisu »Kladivo« ter njegovi vlogi in poslanstvu.

Upamo, da bo naše sodelovanje zaživelo tako, kot smo se dogovorili, saj si oboji želimo, da besede o prijateljstvu in sodelovanju z zamejskimi Slovenci ne bi ostale le na papirju.

M. M.

Paberkovanje po zapisnikih

»Delavski svet je razpravljal o sedanjem načinu obračunavanja OD za čas dopusta, ki upošteva 3-mesečno povprečje, kar pa je po mnenju delegatov delavskega sveta spričo visoke inflacije nesprejemljivo, ter sprejel sklep, da strokovna služba za nagrajevanje prouči in posreduje na ustrezne nivoje možnosti spremembe obračuna, ki naj upošteva vrednost točke dopustniškega meseca.«

23. redna seja DS TOZD
Prod. — 10. 1. 86

Med obravnavo rezultatov v letu 1985 je bilo zaradi velike zaloge izgotovljenih, a neprodanih viličarjev, postavljeno vprašanje, če to ne narekuje zmanjšanja ali preusmeritve proizvodnje viličarjev. Tovariši Stalovski je dejal, da so taka razmišljanja zaenkrat še neosnovana in da mora proizvodnja teči naprej v takem ali še povečanem obsegu. Potrebno pa je povečati aktivnosti prodaje viličarjev, saj je poleg zmanjšane kupne moči in sredstev za investicije kupcev pri premajhni prodaji prisoten tudi človeški dejavnik. Zato bo januarja v prodaji viličarjev potekala akcija, ki bo tudi podrobno spremljana. Na osnovi rezultatov, ki bodo podani do 15. februarja bomo odločali o nadaljnjih ukrepih.«

36. redna seja DS TOZD TVN
— 10. 1. 1986

»Ker je vedno več samoupravnih sporazumov za združevanje sredstev rezerv za kritje izgub, delavski svet opozarja na že izrečeno zahtevo, naj poleg predloga za obravnavo dobimo tudi spisek osebnih dohodkov zaposlenih v organizaciji, ki stopa v sanacijo. Delavski svet sprašuje, zakaj teh podatkov ponovno nismo prejeli.«

28. redna seja DS TOZD MONT
— 13. 1. 1986

IO sindikata-TOZD Nabava je 14. januarja obravnavala vrsto dokumentov (Poročilo o delovanju ZSS med 10. in 11. kongresom, Statut zveze sindikatov — spremembe in dopolnitve, Osnutki dokumentov 10. kongresa ZSJ, Osnutek poročila o aktivnostih ZSJ in delovanju sveta ZSJ med 9. in 10. kongresom, Osnutek resolucije o nalogah ZS v boju za nadaljnji razvoj socialističnega samoupravljanja, uresničevanje vloge delavcev v celoti družbene reprodukcije in krepitev materialne podlage združenega dela). Ob vsej tej množici dokumentov so prisotni pripomnili, da se gradiva ponavljajo iz leta v leto in se vprašali, kako lahko OOS vpliva na procese, ki so navedeni v takšnih dokumentih, posredovanih v obravnavo zgolj formalno. Dodali so, da so zapisane ugotovitve

znane že vrsto let, niso pa navedene akcije, ki bi jih morali nujno izvršiti v najkrajšem času.

»Komisijo za kulturo so delegati predsedstva zadolžili, da pripravi enoten predlog obdaritve ob 8. marcu, da ne bi bile prevelike razlike med posameznimi TOZD/DS (kot je v navadi — op. zapisovalca)

2. seja predsedstva KOOS DO
14. 1. 1986

Delegati delavskih svetov so bili seznanjeni, prav pa je, da to vemo tudi ostali, z odlokom o določitvi najnižjega zneska, ki zagotavlja materialno in socialno varnost. Ta znesek od 1. 1. 1986 znaša 30.000 in je bil objavljen v Uradnem listu SRS št. 43/85.

»IO OOS TOZD PROD predlaga, da se ob 40. obletnici Litostroja (bo prihodnje leto) organizira srečanje z enotno pogostitvijo delavcev, delegacij in upokoencev naše delovne organizacije.«

2. redna seja IO OOS TOZD PROD
— 21. 1. 1986

V začetku letošnjega leta so delavski sveti tudi obravnavali (in potrjevali) predlog, da se zneski vrednotenja delovne dobe, ki so bili do sedaj vse leto isti, med letom spreminjajo hkrati s spreminjanjem vrednosti točke.

Delavski svet TOZD ZSE je zaradi delikatnih odpovedi prijav za izlete, letovanja in nudenja uslug v počitniških domovih na svoji 35. redni seji 24. januarja sprejel t.i. splošne pogoje o prijavah, vplačilih, cenah, reklamacijah in odpovedih (razen v primeru smrti, bolezni ali elementarnih katastrof) zadržimo od 25 do 100 odstotkov vrednosti uslug odvisno od tega, koliko dni pred odhodom ali pričetkom letovanja je odpoved sporočena.

Upravni in finančni odbor sta (kot navaja zapisnik DS TOZD PROD — 10. 1. 1986) v začetku tega leta pozitivno obravnavala (?), delavski sveti in izvršni odbor osnovnih organizacij sindikata TOZD/DS pa obravnavali ter potjevali cenik uslug in storitev tozda ZSE. Ob tej vedno občutljivi temi se je pojavilo nekaj vprašanj: Zakaj cenika pred potrditvijo niso obravnavale OOS? Na kakšni podlagi so bile toliko povišane cene, glede na to, da uslug niso na zadovoljivem nivoju (IO OOS TOZD NABA-VA).

Izrečene so bile nekatere ugotovitve: Cene uslug in storitev so v primerjavi z lanskim letom absolutno previsoke, povprečno povečanje je za 90%!« in predlogi: »Cenik potrjujemo, mora pa ostati nespremenjen vse leto 1986!«.

t. š.

t. š.

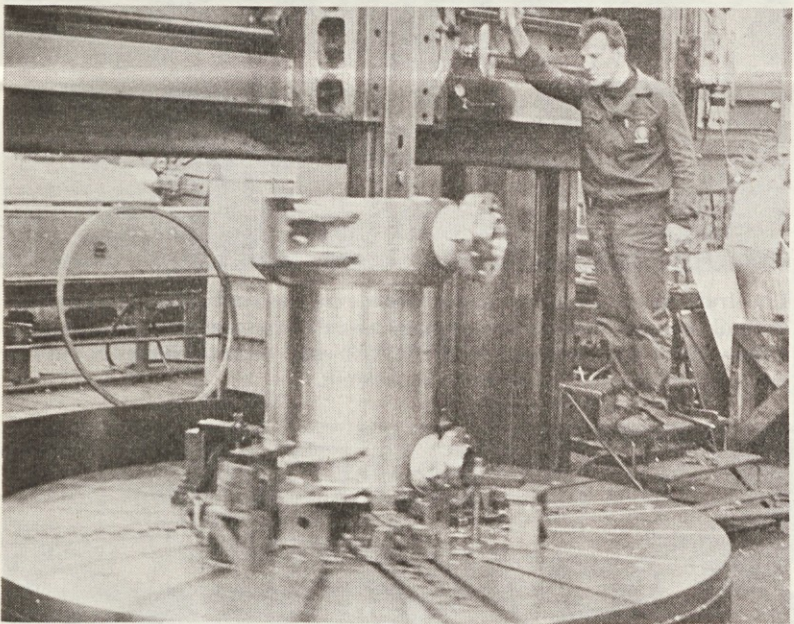
Danes se že veliko bolje poznamo

(Nadaljevanje s 1. strani)

vedno ostrejši pogoje in k temu dodamo, da se roki izdelave in kvaliteta izdelkov na vseh področjih izenačujejo, potem so naše razvojne možnosti izredno velike.

V vseh dosedanjih ocenah možnosti razvoja sem opozoril na to dejstvo in sem celo prepričan, da mi je uspelo v večini primerov te razvojne možnosti tudi dokazovati in dokazati. Žal moram ugotoviti, da kljub ugotovljenim dokazanim razvojnim možnostim ne razvijamo dovolj hitro lastnih sposobnosti, da bi te možnosti tudi izkoriščali. Preveč je prisotno mnenje, da je priprava in izvajanje vseh pripravljalnih, kreativnih del za izkoriščanje teh razvojnih možnosti poverjeno komu drugemu ne pa nam, ki smo navadno obremenjeni s tekočimi dnevnimi problemi ter zaradi tega nimamo časa in nismo dolžni razmišljati o razvojnih usmeritvah. Posledica takega odnosa do razvoja so vsakodnevna presenečenja, ob katerih ugotavljamo, da nismo primerno organizirani, da nimamo primerne poslovne strategije in podobno.

Kljub temu smo osnovno poslovno strategijo definirali s srednjeročnim planom 1986—1990, ki je nadaljevanje dosedanjih razvojnih usmeritev s poudarkom na zahtevi, da se mora nivo znanja dvigati hitreje kot do sedaj, saj se bomo le tako z večjim deležem naše proizvodnje vključili v izvoz. Ti dve osnovni usmeritvi sta tudi zadovoljiv strateški cilj, hkrati z zahtevo, da smo dolžni posamezne poslovne funkcije hitreje razvijati in izpopolnjevati, da bodo obvladale s planom sprejete dimenzije.

Obdelava okrova črpalke za nuklearni program Kozloduj (Foto: E.L.)

Nova naročila iz jedrskega programa črpalk

V decembru 1985 smo v Moskvi podpisali o dobavi 9 črpalnih agregatov CN 160-110 UHL sovjetskemu naročniku Atomenergoksporu iz Moskve. To so črpalni agregati, popolnoma enaki kozlodujskim, in predstavljajo nadaljevanje uresničevanja jedrskega programa na osnovi Sporazuma o mednarodni specializaciji in kooperaciji ter vzajemnih dobavah opreme za jedrske elektrarne za obdobje 1981—1990. Na osnovi tega sporazuma je do leta 1990 predvideno, da se za področje SEV Litostroj izdelata 78 takih črpalnih agregatov: za Bolgarijo 9, Poljsko 3, NDR 6, Romunijo 9, ČSSR 6 in ZSSR 45.

Do danes imamo podpisanih 21 naročil, in sicer 3 črpalne agregate za Bolgarijo (Kozloduj blok V) in 18 za ZSSR. Dobavni roki so za Kozloduj februar 1986, nato še letos 9 za ZSSR in za leto 1987 še zadnjih devet.

V začetku februarja pričakujemo podpis še novih treh črpalnih agregatov za Bolgarijo, za Kozloduj blok VI. Prve komercialne razgovore smo že opravili. Z bolgarskim naročnikom smo se dogovorili o vseh bistvenih postavkah pogodbe, razen o pogodbenih kaznih (bolgarska stran je namreč zahtevala 100% zvišanje pogodbenih kazni — penalov), na kar pa naša stran ni pristala. Ne glede na to pričakujemo pozitivno rešitev do srede februarja. Vrednost podpisanih črpalnih agregatov za sovjetskega naročnika je 3.075.300 obračunskih dolarjev, oziroma 341.700 obračunskih dolarjev za agregat. To je vsekakor lep znesek. Pred nami pa je naloga, da te obveznosti tudi pravočasno izvršimo.

P. Hajdinjak

Ob analizi izvajanja srednjeročnega plana 1981—1985 in nastajanju plana za naslednje srednjeročno obdobje sem posebej poudaril, da nas ne zadovoljuje sposobnost izvajanja posameznih poslovnih funkcij, ko onemogočajo realizacijo praktično ugotovljenih možnosti. Ugotovili smo in tudi dokazali, da bomo vedno sposobni reševati problem strojnih in tehničnih zmogljivosti, če bomo obvladali vse preostale funkcije na zadovoljivi ravni.

— **Kako ocenjujete gospodarjenje v preteklem letu 1985 in možnosti izpolnjevanja gospodarskega načrta za leto 1986?**

Vprašanje je identično z vprašanjem o razvojnih možnostih Litostroja. Že v letu 1985 bi bil rezultat lahko ugodnejši, s tem pa bi bila boljša tudi priprava za izvajanje gospodarskega načrta za leto 1986. Kljub spremembam pogojev gospodarjenja se osnovne strateške spremembe, ki smo jih imeli v preteklem obdobju, ne spreminjajo, temveč se celo potrjujejo. To pomeni usposobiti se tako, da lahko povečujemo izvoz. V tem primeru lahko pričakujemo tudi večjo sposobnost za pridobivanje poslov na domačem trgu, kljub stalnemu zmanjševanju investicij in povečanju konkurence na področju strojegradske. Ker je gospodarski načrt za leto 1986 odvisen predvsem od priprav v preteklih letih in ker smo ga podrobno in večkrat pretehtali, ocenjujem, da ga je možno izpeljati. V letu 1986 naj bi zato bila prednostna naloga izboljšanje kvalitete priprav za leto 1987 in naprej. Že po osnovnih izhodiščih srednjeročnega plana bo dimenzija

poslovanja v naslednjih letih bistveno večja kot v letu 1986.

— **Litostroj bo v letu 1986 izvozil na zunanje trge nad 55 milijonov dolarjev izdelkov. Ali menite, da je to dovolj?**

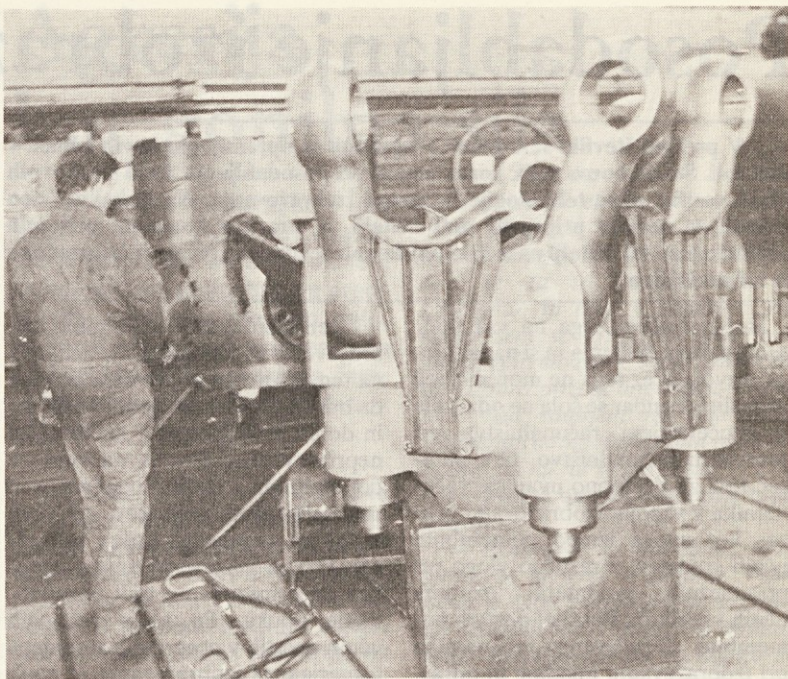
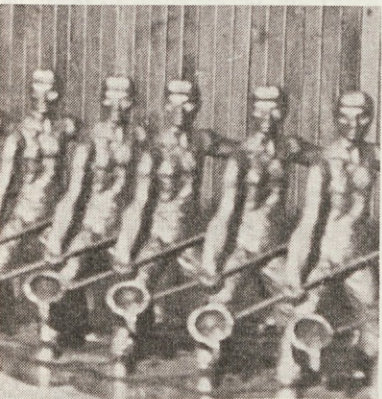
55 milijonov dolarjev za pravo eksistenčno potrebo Litostroja ni dovolj. V letu 1986 izvajamo investicijo v proizvodnjo energetske opreme tako imenovano težko strojegradske, katere osnovni namen je omogočanje povečanja izvoza. Zato in zaradi že dogovorjenih ter sprejetih srednjeročnih usmeritev moramo že letos in v kasnejših letih izvoz povečati. Ob vprašanju povečanja izvoza je potrebno poudariti, da posamezna področja, ki neposredno vplivajo na sposobnosti, s katerimi naj bi zagotovili njegovo povečanje, niso dovolj razvita in jih bomo morali v letu 1986 čimbolj razviti oziroma nadoknaditi, ker drugače obvez v letu 1987, 1988 in kasneje ne bomo mogli izpolniti.

— **Pred dnevi smo vsi delavci sprejeli skupne temelje planov za naslednje srednjeročno obdobje. Kako bo Litostroj s tem dokumentom prispeval k uresničevanju dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije?**

Ker je v srednjeročnem in dolgoročnem programu Litostroja predvideno izrazito povečanje izvoza, in to na področju, ki zahteva celovito vključevanje kvalitetnega znanja vseh področij dela, in ker je osnovni in prvi problem gospodarske stabilizacije v Jugoslaviji povečanje izvoza, je s tem tudi srednje in dolgoročno usmeritev neposredna podpora ali pa celo sestavni del stabilizacije gospodarskih razmer v Jugoslaviji.

— **Pridobivanje naročil na domačem, še posebej pa na tujih tržiščih je vse težje. Kako se bo Litostroj organiziral, da bo kos rokovnim in tehnološkim zahtevam trga?**

Pri povečanjem obsegu poslovanja, z dviganjem osebnega in skupnega standarda se povečuje zahtevnega standarda se povečuje zahtevnost trga, proizvodov, ki morajo biti takšni, da bodo zadovoljili te zahteve. Če upoštevamo to dejstvo, ter to, da se razmere na trgu stalno spreminjajo, moramo biti pripravljeni tudi na manjši obseg povpraševanja in sposobni, da tudi v takih razmerah zagotovimo dovolj primerne dela. Ta pogoj lahko izpolnimo samo, če vse poslovne funkcije medsebojno sodelujejo in če uspemo vzpostaviti pri tem sodelovanju tak odnos, da bomo z najkvalitetnejšimi medsebojnimi informacijami uspeli ponuditi proizvod na osnovi takega projekta, ki bo lahko v najkrajšem času materialno oskrbljen in da bo proizvodnja organizirana brez prevelikih (nepotrebnih) zalog vedno v vsaj 24 ur krajšem roku kot smo ga predvidevali. Tak rok naj bi bil konkurent s svetovno proizvodnjo. Transport in organizacija montaže s predajo objekta in obračunom pa moramo organizirati tako, da medsebojno ne bi bilo težav, kupec pa bi bil zadovoljen. S takim načinom bi imeli več možnosti pri pridobivanju novih naročil. V tem času, ko skupno rešujemo probleme organiziranja celovitega proizvodnega pro-

Mehanizem gonilnika pripravljen za vgraditev v Kaplanovo turbino z močjo 21 MW za HE Mavčiče (Foto: T.Š.)

cesa, smo že večkrat dokazali, da smo se sposobni približevati opisanemu cilju. Te sposobnosti bi bilo treba hitreje dograjevati, jih medsebojno povezovati. Na tej osnovi bo tudi ta, večkrat imenovani idealizirani cilj dosegljiv.

— **Kaj bomo morali v Litostroju storiti za pospeševanje razvojno-raziskovalne in inventivne dejavnosti?**

Ne bi želel dokazovati, da smo Jugoslovani in tudi mi delavci v Litostroju nadpovprečno inventivni. Želel bi samo opozoriti, da smo tako nespretni, da naše inventivnosti ne izrazimo na način, ki nam bi koristil. Ocenjujem, da so nas nekatera spoznanja, ki smo jih oblikovali ob realizaciji nekaterih zahtevnejših projektov v zadnjih letih, opozorila, da je potrebno sposobnosti vseh nas drugače usmerjati. Če nam uspe poenotiti cilje, a ne samo deklarativno, temveč tudi pri izvedbeni akciji, potem dobi tudi inventivno in raziskovalno delo pravo vrednost in možnost realizacije. Na tem področju prav v naslednjem srednjeročnem obdobju pričakujemo pozitivne premike, ki nam bodo lahko služili kot dokaz, kako je treba spodbujati potrebno in koristno raziskovalno delo in inventivna razmišljanja na vseh področjih dela.

— **Kako gledate na kadrovske politike, pridobivanje ter vzgojo in izobraževanje kadrov v prihodnje?**

Mislím, da znanje ni več rezijski strošek, temveč je potreben pogoj povsod, ker drugače ne bomo kos vsem nalogam, ki smo si jih zastavili in ki nas čakajo. Na osnovi te ocene sem tudi prepričan, da se bodo prve spremembe pri nadaljevanju in izvajanju kadrovske politike in vzgoje kadrov še dopolnjevale in da bo tudi sistem dopolnilnega izobraževanja vseh nas začel ponovno delovati, kot je že pred nekaj deset leti. Nerazumljivo je, da nismo čutili potrebe po permanentnem izobraževanju na posameznih področjih dela in da smo bili včasih celo povsem prepričani, da skoraj vse že vemo. Če se to zgodi v nekem proizvodnem sistemu, potem je prava ugotovitev samo ena. Razvojni vlak pelje mimo take organizacije, ki je zadovoljna sama s seboj.

— **V letu 1986 nameravamo pričeti z novo investicijo v program težke strojegradske. Kaj bodo pomenile nove zmogljivosti za prihodnost Litostroja?**

Mislím, da z investicijo nismo začeli v letu 1986, temveč že v preteklem letu, ker so bili vsi stroji za naročeni in plačani. Izvajanje celotne investicije v letu 1986 in 1987 bo velika obremenitev za vse nas, predvsem zato, ker je že v fazi nastajanja, predvsem pa bo v fazi izvajanja in kasneje pri izkoriščanju takih razsežnosti zahtevala veliko več znanja in medsebojnega sodelovanja, kot smo ga do sedaj uspeli doseči. Vendar pa je razveseljujoč

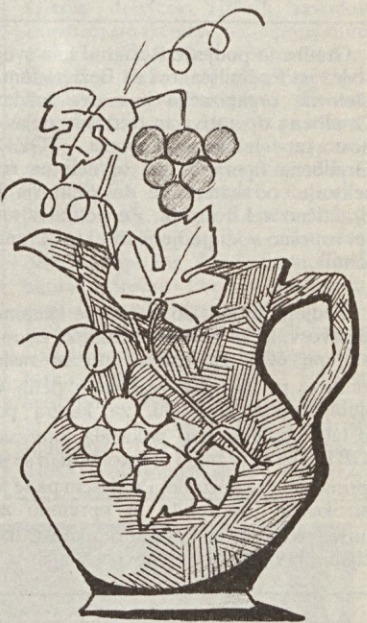
Čestitka ob prazniku

— dve kitici iz Prešernove pesmi Zdravljica

Doslej še nista bili objavljeni, saj ju je Prešeren pri izdaji svojih poezij izpustil oziroma spremenil. Vseeno je vredno prebrati kaj je pesnik najprej zaželel Slovenkam:

*Boj živi vas slovenke,
Prelepe slatke rožice!
Ni take je mladenke,
Ko naše je kervi dekle,
Ko ob zori,
Zanaprej,
Slovite draže vekomej! —*

*Ljubézni slatke spone
Naj vežejo vas na naš rod
V njim sklepaite za kone
De nikdar več naprej od kod
Kjer sinovi
Zarod nov
Ne bo pajčeta sovražnikov! —*

podatek, da kvaliteta znanja in sodelovanja raste. Predvsem pa me ohrabljuje dejstvo, da ob pripravi in izvajanju investicije že čutimo potrebo po dodatnem permanentnem izobraževanju. Strah pred novo dimenzijo in novimi zahtevami pa je v takih primerih vedno zdrav.

Tovarišu Jančigaju hvala za intervju, v novem mandatnem obdobju pa veliko uspehov pri opravljanju tega zahtevnega in odgovornega dela.

Uredništvo časopisa

Posodabljanje izobraževanja

V prejšnji številki smo pisali o izgradnji in opremljanju novih učilnic v naši šoli. Storili bomo velik korak naprej pri posodabljanju zlasti strokovnih učnih vsebin, učne tehnologije in metod izobraževanja. Na ta kakovosten premik se morajo pripraviti tudi učitelji. V pravkar končanih polletnih počitnicah so vsi učitelji naše šole obiskovali večdnevne tečaje iz informatike in računalništva.

Računalništvo sega na vsa področja našega življenja in si nadaljnje razvoja brez tega ne moremo več zamisliti. Vendar se šola ne odziva le s poučevanjem računalništva pri predmetu računalništvo. Gre namreč tudi za postopno uvajanje računalnika v vzgojnoizobraževalni proces kot enega izmed pomembnih učnih sredstev, z različno vlogo pri posameznih predmetih oziroma učnih vsebinah. Posebej postaja pomembno vključevanje računalnika pri izobraževanju mladine in odraslih za sodobne proizvodne in druge delovne procese, za sodobno tehnologijo.

Doslej so se na naši šoli najbolj usposobili za pouk z računalniki učitelji, ki poučujejo strokovnoteorične predmete v programu elektronika. Ti so z učenci v tej usmeritvi že delali enostavnejše programe, pač na sedanji skromni računalniški opremi. V prvih mesecih lanskega leta smo organizirali za skupino učiteljev tečaj iz računalništva. Motiviral je več učiteljev za nadaljnje samoizobraževanje na tem področju. Letos smo pripravili tri vrste tečajev. Glede na svoje predhodno znanje s tega področja so se učitelji sami razporedili v eno od treh zahtevnostnih stopenj:

- osnove računalništva in informatike,
- osnove programiranja,
- uporaba računalnika in izdelava računalniških programov v vzgojnoizobraževalnem procesu.

V načrtovanje programov teh tečajev in v izvajanje smo pritegnili tudi zunanje sodelavce. Učitelji so si ogledali računalniški center — na Hidrometeorološkem zavodu Slovenije.

Ocenjujemo, da je dopolnilno izobraževanje in usposabljanje učiteljev na tem področju dobro uspelo, tako da nas čas, ko bomo zgradili učilnice in dobili novo opremo, ne bo našel nepripravljen. Seveda pa bomo z dopolnilnim izobraževanjem in usposabljanjem učiteljev na tem področju nadaljevali tudi v prihodnje. Hkrati z izobraževanjem učiteljev pa pripravljamo tudi posodabljanje pouka. Po sedaj veljavnih učnih načrtih v programih srednjega usmerjenega izobraževanja je pouk računalništva in informatike določen le v smereh V. stopnje, to je pri tehnikih. Pa še to v zadnjem, četrtem letu izobraževanja v skromnem obsegu 70 ur. V vseh drugih smereh imajo učenci samo pri predmetu osnovne tehnike in proizvodnje v prvem letniku vključeno poglavje o informatiki in računalništvu, za kar je namenjenih le 9 učnih ur. Že prejšnje leto smo na naši šoli to poglavje razširili, tako da so si učenci prvega letnika z vajami pridobili osnovno znanje iz računalništva. Hkrati smo posredovali Zavodu za šolstvo predlog za uvedbo te spremembe. Ob podobnih predlogih nekaterih drugih šol je v letošnjem šolskem letu pouk računalništva že vključen v prvi letnik v obsegu, kot smo predlagali. Sedaj pripravljamo predlog za nadaljevanje usposabljanja vseh učencev za delo z računalniki v naslednjih letnikih.

Priprave za povečanje CNC tehnologije

Pripravljamo s tudi na pouk CNC tehnologije. Že ko smo načrtovali nabavo opreme za specializirano učilnico za CNC tehnologijo, smo se

zavedali, da moramo imeti za to izobraževanje usposobljenega učitelja. Poleg tega pa so potrebne še druge strokovne priprave (software, didaktična gradiva za učitelje in učence ipd.). Ker nismo imeli nikakršnih izkušenj, smo se povezali z Zavodom za šolsko opremo v Zagrebu. Tam so že pred nami izdelali poseben projekt opremljanja in usposabljanja učiteljev za pouk CNC tehnologije v njihovih srednjih šolah, izdelali so učne načrte za različne zahtevnostne stopnje izvajanja tega izobraževanja, pripravili didaktično gradivo. Pri tem ima vseskozi veliko vlogo skupina strokovnjakov iz zagrebške tovarne Prvomajska. Ob vzpostavljanju stikov s tovariši iz SR Hrvatske smo najprej predvidevali, da bomo začeli na podoben, organiziran način uvajati izobraževanje CNC tehnologije tudi v naši republiki v okviru izobraževalne skupnosti in Zavoda za šolstvo. Ker se to ni zgodilo, smo sklenili z navedenimi dejavniki v SR Hrvatski poseben samoupravni sporazum o sodelovanju. Ta sporazum nam zagotavlja uporabo celotne študije in projekta SR Hrvatske za načrtovanje in izvajanje CNC tehnologije, uporabo vseh računalniških programov za krmiljenje strojev tudi za naslednjih pet let, predmetnike in učne načrte, didaktično gradivo ter strokovno usposabljanje dveh učiteljev in njihovo kasnejše dopolnilno izobraževanje. S svoje strani pa bomo prispevali naše izkušnje in ideje pri nadaljnjem razvoju tega področja izobraževanja.

S sklenitvijo navedenega samoupravnega sporazuma smo si zelo skrajšali pot za takojšnje izvajanje izobraževanja in izkoriščanja opreme, takoj ko jo bomo prejeli. Učitelj, tovariš Alojz Janežič, ki se je že od vsega začetka posvetil pripravam za poučevanje CNC tehnologije, je bil doslej že trikrat na enotedenskih

Kljub zimi nadaljujemo z deli pri izgradnji nadzidka za pridobitev novih učilnic na naši šoli. Objekt je že priključen na ogrevanje, tako da lahko opravljamo notranja dela, zato večjih zamud pri izgradnji ne bi smelo biti. V nove učilnice se bomo predvidoma preselili v pomladnih mesecih (Foto: E. L.)

seminarjih v Zagrebu. Prizadevamo pa si dobiti še enega učitelja za to področje.

Seveda pa je vse to le del prizadevanj za sodobno, kvalitetno izobraževanje, ki bo lahko steklo v prvem

obsegu, ko bodo dograjene nove učilnice in ko bomo dobili novo opremo. Ne smemo pa zanemariti tudi drugih področij izobraževanja ter vzgoje učencev in odraslih.

H. Premelč

Sprejeli smo petletni plan

Litostroječani smo 29. januarja na referendumu glasovali o sprejemu predloga skupnih temeljev srednjeročnega plana naše delovne organizacije za obdobje 1986—1990. Referenduma se je udeležilo 84,5 odstotka vseh zaposlenih, zanj pa je glasovalo 71,2 odstotka zaposlenih.

35-letnica Gradbenega podjetja Bežigrad

Litostroječani dobro poznamo njihov znak, saj so že šestnajst let med nami. V lanskem oktobru so praznovali 35-letnico in nam za uspešno sodelovanje podelili plaketo.

Gradbeno podjetje Bežigrad ima svoj sedež na Podmilščakovi za Bežigradom. Delovna organizacija ima dva tozda: Gradbeno operativna in Servisna dejavnost ter delovno skupnost. TOZD Gradbeno operativna pa se deli na tri sektorje, od katerih je del Sektorja I praktično v Litostroju. Že petindvajset let uspešno vodi podjetje direktor Franc Žitnik.

Podjetje je nastalo iz manjše skupine delavcev, ki so se specializirali za obnovitvena dela. Iz leta v leto so rasle zahteve po manjših gradbenih delih v ljubljanskem področju, za katera pa ostala podjetja niso pokazala interesa. GP Bežigrad je znalo to izkoristiti in se je primerno organiziralo. Predvsem pa se je strokovno usposobilo in opremilo za hitre in kvalitetne posege pri rekonstrukcijah, obnovah pa tudi novogradnjah.

Pred dvajsetimi leti smo imeli v Litostroju svojo, relativno močno gradbeno skupino za obnovitvena dela. Z odhodom starejših delavcev se je skupina

zmanjšala in ni bila več kos potrebam in zahtevam, ki se dnevno pojavljajo v delovni organizaciji. V letu 1969 smo se povezali z GP Bežigrad, ki vsa ta leta uspešno obvladuje svoje delo in izpopolnjuje naše zahteve. Delavce z oranžnim znakom na delovnih oblekah srečujemo v Litostroju praktično povsod, med stroji, v pisarnah, kanalih, vidimo jih na strehi. Velikokrat delajo zunaj našega rednega delovnega časa, popoldne, ob sobotah in prazničnih dnevih. Bežigrječani, kot jim pravimo v Litostroju, tako rekoč živijo med nami.

V preteklem letu je bilo pri nas povprečno dnevno 24 delavcev. K temu moramo prišteti še njihove kooperante. Delo vodita in koordinirata delovodja Jože Križman in Leonard Horvat. Večkrat tedensko pa je na obhodu tudi njihov vodja sektorja Slavko Lamberger. V letu 1985 so opravili za 220 milijonov din investicijsko vzdrževalnih del, med katerimi pa je, kot največje, obnova jedilnice, garderob in sanitarij v sivi livarni, ki je tik pred zaključkom.

Težko bi našli vsa dela pri nas, ki jih je opravilo GP Bežigrad v tem obdobju. Običajno vidimo večje objekte, ne pa vseh drobnih, manjših posegov in popravil. Značilno za GP Bežigrad je, da nikdar niso odklonili dela in vsako, na videz tudi manj zahtevno, opravili z vso resnostjo.

Proslava ob 25-letnici GP Bežigrad, na katero smo bili povabljeni tudi Litostroječani, je že daleč za nami. Izrečeno je bilo veliko čestitk in zahval. Za uspešno dolgoletno sodelovanje je prejel tudi Litostroj plaketo, ki nas bo spominjala na našo skupno prehojeno pot.

Delavcem GP Bežigrad se zahvaljujem za njihovo pozornost. Še enkrat jim čestitam ob jubileju. Tudi v bodoče si želimo dobrega sodelovanja in tovariških odnosov.

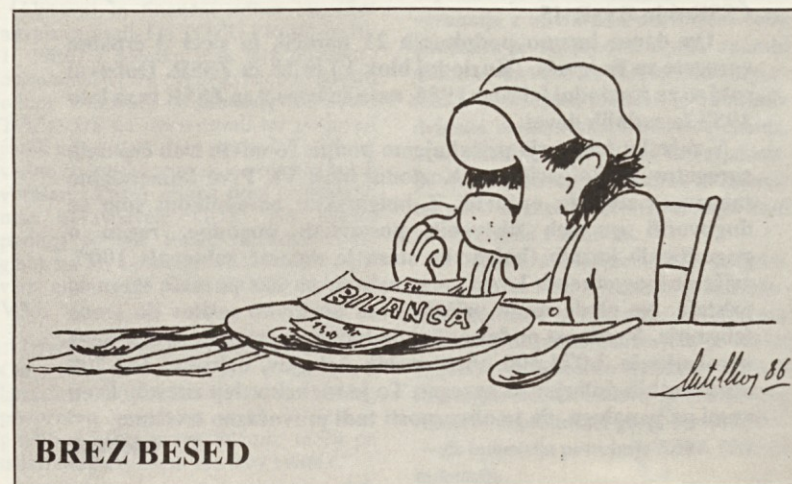
A. Zupančič

PRIDITE PO NOVOLETNE SLIKE SVOJIH OTROK!

Tudi letos so se naši otroci ob srečanju z dedkom Mrzom fotografirali. Slike so prav pristrčne in lepe, zato ni prav, da jih imajo še vedno celo kopico v našem sindikatu. Zato starši, ki ste bili na prireditvi, prinesite 250 din za dve fotografiji in jih čim prej prevzemite iz pisarne sindikata.

Primer vzorno urejenega volišča, ki zares omogoča tajno glasovanje, smo med referendumom slikali v tozdu Montaža (Foto: T.Š.)

BREZ BESED

Z novo močjo naprej

V preteklih dveh mesecih so po OO ZSMS v naši tovarni potekale volitve novih vodstev oziroma programsko volilne konference. Nekateri mladi bodo rekli: »Saj je že čas!« drugi pa se čudijo, kako čas hitro teče. Kakorkoli že, marsikatera mladinska organizacija je izvolila povsem novo vodstvo, nekatere pa so bile zadovoljne z dosedanjim in so ga z veseljem podprle še za eno mandatno obdobje.

Omejil bi se samo na izvedbo programskih volilnih konferenc, vse ostalo, kar je v zvezi s poročili in plani, pa bi prepustil konferenci ZSMS Litostroj, ki bo v marcu mesecu preučila delovanje vseh OO ZSMS.

Dogovorjeno je bilo, da bodo volitve v mladinskih organizacijah potekale v minulec decembru, vendar pa so, razen izjem, bile skoraj vse v januarju. Časovni zamik je nastal predvsem zaradi kadrovskih problemov in neorganiziranosti za izvedbo volitev.

Nekatere OO ZSMS so se zelo potrudile in izvedle volitve na zavidljivem nivoju, v nekaterih OO pa je že prejšnje vodstvo poskrbelo za to, da je bila programsko volilna konferenca obsojena na polom. Skoraj pravilo je tudi, da tiste OO, ki so aktivne in imajo mladi svoj položaj in mesto v DPO in samoupravnih organih, znajo pripraviti in izvesti programsko volilno konferenco tako, kot je potrebno.

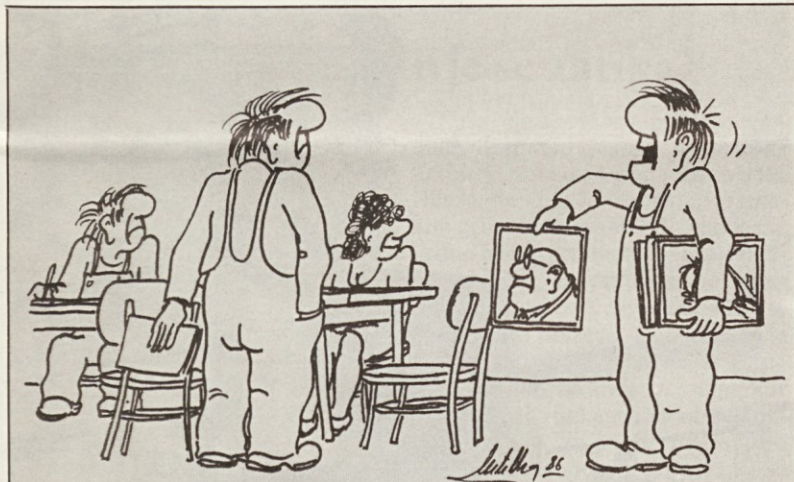
Poudariti moram, da so bili samo na treh volitvah prisotni vsi predstavniki tozda (vodstvo, sindikat, ZK in samoupravni organi). To kaže na dejstvo, da se mladina ne

povezuje z ostalimi organi v tozdu niti oni z njo. Obstajajo tudi tozdi, ki se očitno sploh ne zanimajo, kaj je počela in kaj bo počela njihova mladina, saj ni prišel od vabljenih nihče.

V marsikateri OO ZSMS bi se bilo potrebno pogovoriti z DPO v temeljni organizaciji zaradi njihovega delovanja in predstavljanja mladinske organizacije v Litostroju. Dejstvo je, da je mladina organizirana in da se njeno članstvo v Litostroju bliža številu 1500, kar je dobra tretjina zaposlenih.

Kaj pa zdaj? Poročila so narejena. Dogovorjeno je tudi novo plačevanje mladinske članarine, ki bo bistveno izboljšalo finančno stanje mladinske organizacije. Vodstva so se zamenjala, prišli so novi mladi in načrti za naslednji mandat so narejeni. Ali bo vse ostalo na papirju? Upam, da ne! Kajti, če hočemo mladi svojo organizacijo, ki se bo zavzemala za nas in nas usmerjala v boljši jutri, bo potrebno, da se vsi mladi angažiramo za njo. Mladi brez svoje organizacije in mladinska organizacija brez mladih ne more delovati.

Majo Pahor

FANTJE, ZA NAŠE MLADINSKE SESTANKE SEM PRI-SKRBEL SLIKE PREDSTAVNIKOV DRUŽBENOPOLITIČNIH ORGANIZACIJ

Mladi strokovnjaki pri zahtevnem delu (Foto: T.Š.)

Sem dolgo upal, in se bal, slovo sem upu, strahu dal, srce je prazno, srečno ni, nazaj si up in strah želi.

France Prešeren
K slovesu

*Kaj od mene preč oko,
preč obraz obračš mili?
Kdo te mene ljubiti' sili?
Rajši koj mi daj slovo.*

*Desno roko brez skrbi
daj k prijaznemu slovesu,
solz v nobenem ni očesu,
žal besede v ustih ni.*

*Žale misli v srcu ni;
saj ni pred bilo veselo,
ko se zate je unelo,
naj ne bo prihodnje dni!*

*Vrnili bo se prejšnji čas;
hodil pota bom temotne,
kamor sreče bo togotne
gnal nemili me ukaz.*

*Moja stara ljuba bo,
bo potrpežljivost mila
zvezo z mano ponovila,
v zakon dala mi rokó.*

*Od pomoči nje podprt
nosil bom življenja pezo,
dokler zmaga sreče jezo
zadnja ljub'ca — bela smrt.*

Agresija kot gonilna sila

Samostojna razstava, ki jo ima Tugo SUŠNIK v galeriji Eburna, me je pripravila do tega, da sem se odločil bolj podrobno ga predstaviti, predvsem njegovo delo, ki ga ni enostavno razumeti. In če boste našli kaj prostega časa, si lahko njegove slike ogledate v galeriji na Gregorčičevi 3.

Tugo Sušnik je bil rojen leta 1948 v Ljubljani. Končal je študij na tretji stopnji Akademije za likovno umetnost v Ljubljani. Kot Fulbrightov študent se je leta 1979/1980 izpopolnjeval na Piatt Institute v New Yorku. Svoja dela je razstavljal na samostojnih razstavah v Ljubljani, Zagrebu, Beogradu, Gradcu in drugje. Na kolektivnih razstavah je bil skoraj po vsej Jugoslaviji ter leta 1981 v Franciji, Španiji, Romuniji, na Poljskem in Nizozemskem ter v Sao Paulu v Braziliji. Za svoja dela je dobil študentsko Prešernovo nagrado in Zlato ptico. Da bi ga bolje predstavil, sem mu zastavil nekaj vprašanj:

— V kakšnem slogu slikaš? Kaj predstavljajo tvoje slike in kaj hočeš z njimi povedati?

— Za svoj izvoz sem izbral ekspresionizem. Z realističnim pristopom do slikarstva se ne da predstaviti sodobne civilizacije. Človeka zgolj z zunanjim vzdevkom ne moreš predstaviti. To dobo hitre industrializacije in robotizacije človek čustveno doživlja in izraža z odnosom roke do telesa. Ne zgolj v tem smislu, temveč kot izraz večje svobode in agresije, ki jo z večjo zamudo na lažje prikažeš. Zato so za sedanje obdobje značilni veliki formati. Ne takšni pildki, ki jih pri nas imamo za velike. V Evropi in Ameriki so to formati, ki merijo 3 metre na ožji stranici. Na ta način jaz izražam svojo agresijo, zadržano agresijo, ki je značilna za moje slike.

— Kako prideš do ideje in jo potem vgradiš v slike?

— Ideja nastane iz procesa socializacije. Socializacije v tem smislu, da se vključuješ v pretekla dela, ki so bila ustvarjena na področju likovne kulture. Od samega začetka sem imel rad izrazito barvite slikarije poznega 19. stoletja — Gauguina in Van Gogha. Tako kot je Picasso kopiral Cezanna, tudi drugi njega. In je nujno to soočanje z deli drugih slikarjev. V to pa vključujem svoje vsakdanje probleme in doživljanja. Danes se do ničesar ne pride kar tako in se za vse moraš boriti. Tako moraš pokazati določeno agresijo, ki se potem čuti tudi na slikah.

— Ali je ta agresija odraz tvojega študija v Ameriki in kako je ta vplival na tebe?

— Jaz ne poznam dobrega slikarja, ki tega ne bi imel. Vsi imamo določene probleme, ki jih psihiatri imenujejo Ojdipov kompleks, nerealizirana ljubezen do matere, in je to gonilna sila. Ravno tako bi agresijo čutil v Ameriki v njeni ogromnosti, tako kot jo tukaj čutim v preveliki

zaščitenosti in ekonomski nezmožnosti. Drugače je moje bivanje v Londonu od leta 1957 do 1965, ko sem se za tri mesece vrnil v Ljubljano, in nato v Ameriko, od koder sem se vrnil, ko sem imel 20 let, vplivalo name v toliki meri, da sem dobro poznal angleščino. Tako sem med študijem na ljubljanski Akademiji lahko sledil tujim revijam, ki smo jih takrat še prejimali.

— Prej si omenil kopiranje tujih slikarjev?

— Kopiranje je potrebno, toda samo, če ne greš v globino. Vsak slikar je začel s kopiranjem. Pobiranje izraznih virov omogoča oblikovanje slikarja. Če pa se kopira še naprej v globino, to slikarju samo škodi.

— Če bi bil še enkrat mlad in bi lahko izbral poklic, ali bi izbral slikarstvo?

— Jaz sem vedno dobro risal. Pravi: tri odstotke je talent, ostalo je garanje. In mene so vedno izbirali, še v osnovni šoli, ko je bilo treba narisati kakšno čestitko za predstojnika ali kaj podobnega. V Angliji v gimnaziji pa me ni zanimalo nič drugega, kot disko in dekleta. Šele ko sem bil vpoklican v vojsko in so me vprašali, kaj znam, sem rekel, da znam risati. Peti dan sem nato že risal ustanovitelja vojašnice. In takrat, ko sem prvič stopil v pisarno, sem se odločil, da bom šel na akademijo. Prišel sem ti, da se tudi zdaj ne bi drugače odločil.

— Kaj ti pomeni razstavljanje tvojih slik?

— Bistveno se mi zdi, da je kontakt pri tem delu podružbljanje produkcije. Mislim, da je biti del te družbe prav tako potrebno kot znati slikati. Čutil pa sem že, da recimo neko sliko, ki jo doma naredim, na razstavi gledam z nekim drugim človekom in šele takrat začutim, ali je res dobra, ali ne. Zgodilo se je že, da je neka slika, ki se mi je zdela zelo slaba, na razstavi dobila čisto drugačen odsev. In jaz kot oseba potrebujem podružbljanje, zato da se podoba adaptira in da pridem do kontakta z družbo.

V. Jantol

Glasiło delavcev Titovih zavodov Litostroj izhaja mesečno (s posebnimi prilogami) v nakladi 6200 izvodov. Izdaja ga Odbor za obveščanje pri Konferenci OO sindikata Titovih zavodov Litostroj, ki je hkrati izdajatelj svet — Uredniški odbor: predsednik dipl. iur. Anton Tomažič in člani: prof. Hrabroslav Premelč, Tone Erman, Franc Kostevc, Majo Pahor, Mirko Čepuran, Slobodan Nikolić, dipl. ing. Anton Brar, Toni Skušek, Srečko Pirc in odgovorni urednik Karel Gornik, urednik Marjana Meglič, tehnični urednik Estera Lampič, novinar Tone Škrjanec, lektorica prof. Vesna Tomec. Telefon uredništva 558-341 (n.c.) interna 13-70, 13-71, 13-79. Tisk Tiskarna Ljubljana. Oproščeno prometnega davka po pristojnem sklepu 421-1/72.

Triptih z razstave v Sao Paulu v Braziliji

OBVESTILO SMUČARJEM TEKMOVALCEM IN REKREATIVCEM

Smučarje obveščamo, da bomo v Internih informacijah številka 92 objavili razpis in propozicije 24. zimskih iger Litostroja. Tekmovanje bo 15. marca na Soriški planini, potekalo pa bo v naslednjih disciplinah: veleslalom, smučarski skoki in tek na smučeh.

Vabimo vas, da si razpis podrobno preberete in se tekmovanja udeležite v čim večjem številu — tako, da bo to resnično tekmovanje delavcev — smučarjev Litostroja!

Informatika in računalništvo

UVOD

Na področju elektronske obdelave podatkov dobiva vse pomembnejšo vlogo koncept baze podatkov. Lahko rečeno, da postaja pojem vse bolj znan tudi v širši družbi ali vsaj med ljudmi, ki imajo kakršnokoli zvezo z informatiko oziroma računalništvom. Razvoj baz podatkov je nedvomno ena od najpomembnejših aktivnosti računalničarjev in skupnosti uporabnikov računalnikov v tem desetletju. Vse bolj je očitno, da je vrednost podatkov tem večja, čim bolje so organizirani in dostopni. Pomemben je direktni pristop do podatkov (on-line).

Izredno hiter razvoj strojnih komponent za obdelavo podatkov, še posebno pa pomnilniških medijev, omogoča popolnoma drugačne oblike sistemov za obdelavo podatkov, kot smo jih poznali doslej. Sodobne diskovne enote dosegajo zmogljivosti velikostnega reda 1000 M bajtov. Na sistem pa je mogoče hkrati priključiti po več enot in s tem povečati skupno zmogljivost vsaj desetkrat. Podobno je bil tudi razvoj centralnih pomnilnikov, katerih zmogljivost se je pred 15 leti izražala s kilobajti, danes pa z megabajti. Cene po enoti zmogljivosti pa so pri tem ves čas eksponentialno padale.

Pomembno je, da je na voljo čimveč podatkov istočasno (da je do njih omogočen trenutni direktni pristop), saj se s pomočjo ustrezne programske opreme podatki lahko uporabijo kot »material« za proizvodnjo pomembnih, včasih celo dragocenih informacij. Takšne zbirke podatkov pa morajo biti ustrezno organizirane. Sodobna oprema (računalniki, pomnilniki, prenosne linije) omogoča, da se do potrebne informacije pride hitro in tudi iz lokacij, ki so od mesta shranjevanja podatkov lahko zelo oddaljene.

Potrebe po informacijah se zelo povečujejo in vse več ljudi informacijsko razvitih družb je zaposlenih v procesu zbiranja in obdelave podatkov ter distribucije informacij. Velika večina vseh podatkov trenutno še ni shranjena v računalniški obliki, vendar je glede na razvoj računalniške opreme možno trditi, da bo v prihodnosti računalniški način shranjevanja in obdelave podatkov stroškovno izredno ugoden in resnično uporaben.

SPLOŠNO O BAZAH PODATKOV

Baza podatkov je zbirka vzajemno povezanih podatkov, ki so shranjeni z nadzorovano redundanco (redundanca pomeni podvajanje podatkov), da bi optimalno služili eni ali več aplikacijam. Te podatke si delijo različni uporabniki z različnimi zahtevami. Podatki so shranjeni tako, da so neodvisni od programov, ki jih uporabljajo. Dodajanje novih podatkov in spreminjanje obstoječih je pod kontrolo. Iskanje podatkov je možno in omogočeno vsem uporabnikom z ustrežno kontrolo zaščite in varnosti podatkov pred uporabo nepooblaščenih oseb, kakor tudi glede napak in okvar v sistemu.

Uporabniki baze podatkov so lahko sistemski programerji, aplikacijski programerji, raziskovalci, terminalski operaterji, informacijski specialisti, poslovodni kadri ali pa celo popolnoma naključni uporabniki, odvisno od tega, kakšnemu namenu služi določena baza podatkov.

Baze podatkov gradimo zato, da bi s pomočjo v njih shranjenih podatkov mogli proizvajati informacije. Informacije so sestavljene iz podatkov (lastnosti), ki jih lahko izberemo za določeno entiteto.

Resnični svet je sestavljen iz objektov opazovanja. To je vse, kar lahko enolično identificiramo, izoliramo od okolice in opišemo. Takšen objekt opazovanja imenujemo ENTITETA. Entitete so lahko:

- realni objekti (delavec, stroji, zgradba...),
- abstraktni pojmi (določena organizacija, delovno mesto, količina, barva...),
- dogodki (narejen prekršek, nesreča, izdano blago...),
- odnosi (delavec-firma, študent-izpit...).

KLJUČ je lasnost entitete, ki omogoča popolnoma enolično identifikacijo določene entitete.

ATRIBUT je dodatni opis entitete.

Množico entitet je mogoče zapisati v pomnilnik, ki se uporablja za elektronsko obdelavo podatkov. V pomnilnik se vnesejo le vrednosti posameznih atributov, ki jih običajno imenujemo podatki.

RAZLIKE MED STARIM IN NOVIH NAČINOM ORGANIZACIJE PODATKOV

Dosedanji način, ki se še v enotni meri naslanja na organizacijo podatkov z datotekami, ima za posledico, da vzdržujejo veliki centri na stotine in tisoče datotek. Vse te datoteke je težko organizacijsko obvladovati in so tudi neracionalne glede uporabe računalniških zmogljivosti, predvsem pa glede ažuriranja. Zlasti je velik problem nekonsistentnosti v tem, da imajo različne verzije podatkov iz različnih aplikacij, ki so na različni stopnji ažurnosti, različne vrednosti. Za star način organizacije podatkov so značilne naslednje težave:

- problemi z vzdrževanjem programov,
- visoka cena in počasnost pri razvoju novih aplikacij,
- počasen odziv na nujne spremembe,
- pomanjkanje ustreznih informacij za procese planiranja, upravljanja in odločanja,
- naraščanje števila parcialnih datotek,
- naraščanje nekonsistentnih vrednosti redundantnih podatkov,
- bolj ko narašča število programov, težje jih je prilagajati spremembam podatkov in večji je odpor proti spremembam, ki jih zahtevajo končni uporabniki,
- pomanjkanje ustreznega pregleda nad podatki, zato je tudi upravljanje z njimi težavno,
- visoka cena redundantnih pomnilnikov,
- ponavljanje zajema podatkov.

Iz navedenih razlogov je zaželen prehod v višje stopnje organiziranosti podatkov, kjer so le-ti opredeljeni in shranjeni ločeno od njihove uporabe. Podatki so večnamenski in si jih deli več uporabnikov oziroma več uporabniških programov. Za izgradnjo takšne baze podatkov je potrebna skrbna informacijska analiza, saj gre za vzpostavljane stabilnih podatkovnih modelov na osnovi informacijske analize in strateškega planiranja potreb na ravni celotne organizacijske strukture institucije. Potrebno je doseči temeljne smotre baze podatkov: neodvisnost podatkov od programov, ne-podvajanje podatkov, večnamenskost podatkov. Iz tega izhajajo tudi neprimerne manjši stroški vzdrževanja, saj se posamezni podatki ne glede na število programov, v katerih se uporabljajo, ažurirajo samo enkrat.

Če uporabljamo namesto stare organizacije podatkov z datotekami bazo podatkov, velja naslednje:

- programerju ni potrebno poznati fizične organizacije podatkov,
- podvajanje podatkov je zmanjšano in zato je tudi manjša verjetnost obstoja neažurnih podatkov,
- dodajanje novih podatkov ne vpliva na obstoječe programe,
- dodajanje novih programov ne vpliva na obstoječe podatke, niti na obstoječe programe,
- ostaja boljša kontrola podatkov in sredstev, vezanih na njih.

SISTEMI ZA UPRAVLJANJE BAZE PODATKOV

Za uresničitev koncepta baze podatkov v praksi je potrebna:

- ustrezna strojna oprema (hardware) — ta je tehnološko dozorela in omogoča realizacijo baze podatkov,
- ustrezna programska oprema (software), to je zbirka programov, ki jo imenujemo sistem za upravljanje baze podatkov ali skrajšano SUBP. SUBP sestavljata dva dela, in sicer:

Podatkovni del je kolekcija vzajemno povezanih podatkov, ki so shranjeni s sistemsko nadzorovano redundanco.

Programski del je zbirka programov, ki dajejo sistemu zahtevane funkcionalne sposobnosti in s tem zagotavljajo nemoteno in racionalno delovanje sistema.

STRUKTURE BAZE PODATKOV

- Poznamo tri načine baze podatkov:
- mreža,
 - hierarhija,
 - relacije.

Tokrat si pogledimo hierarhijsko strukturo baze podatkov (sl. 1).

Hierarhija je ugodna struktura za obravnavanje podatkov na eksterni ravni, manj primerna pa je kot struktura za fizično shranjevanje podatkov. Logična

struktura baze podatkov je sestavljena iz slogov (DATA BASE RECORDS). Baza podatkov lahko vsebuje variabilno število slogov (stavkov). Slog baze podatkov je sestavljen iz segmentov.

Hierarhijska struktura baze podatkov se začne z root segmentom, ki vsebuje vsaj ključ entitete. Dodatni segmenti so na nižjih nivojih in tako postanejo **odvisni** segmenti od prej obstoječih **parent** segmentov. Vsak segment ima vsaj en vhod ter od 0 do n izhodov.

V bazi podatkov (sl. 1) imamo šest segmentov: kupec, naslov, naročilo 1, naročilo 2, naročilo 3 in izdelek. To so osnovne enote podatkov, shranjeni v bazo. Segment kupec imenujemo root segment, lahko tudi koren naše strukture. Ta segment je tudi parent oz. roditelj drugim, njemu podrejenim segmentom, v našem primeru: naslov, naročilo 1, naročilo 2 in naročilo 3. Ti širši segmenti so odvisni od root segmenta, zato jih imenujemo odvisni segmenti, lahko pa tudi otroci oziroma chlidi.

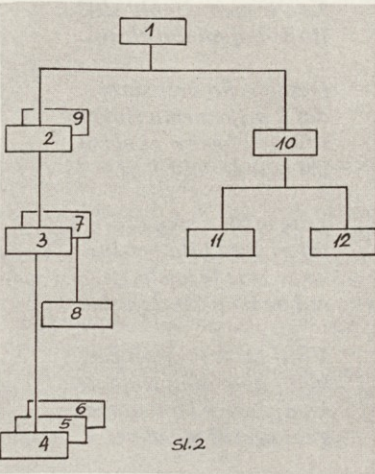
Root segment je vedno na najvišjem nivoju strukture. V vsakem slogu baze podatkov je en root segment. Pod »naročilo« imamo več segmentov, saj ima isti kupec lahko več naročil. Vsa tri naročila imajo istega roditelja — kupec, zato jih imenujemo twins ali dvojčki. Naročilo 1 ima enega otroka z imenom izdelek. Druga dva segmenta: naročilo 2 in naročilo 3 nimata otrok, tudi naslov in izdelek nimata otrok.

Segmenti v hierarhijski strukturi so razporejeni po nivojih (sl. 1). Na najvišjem — prvem nivoju je root segment — kupec. Na drugem nivoju so: naslov, naročilo 1, naročilo 2 in naročilo 3 ter izdelek na tretjem nivoju.

V slogu baze podatkov je lahko največ 255 segmentnih tipov in največ 15 nivojev.

Osnovna zveza v hierarhijski strukturi je odnos roditeljev — otroci (parent-child relationship) med posameznimi segmenti. V enem slogu baze podatkov se lahko vsak odvisni segment pojavi večkrat, root segment samo enkrat. Kadar brišemo root segment, brišemo tudi vse njemu podrejene segmente.

Kadar bere programske segmente sekvencialno (zaporedno) v hierarhijski strukturi baze podatkov, jih bere po pravilu: od najvišjega (root) segmenta k najnižjemu, od levega k desnemu in od sprednjega k zadnjemu (sl. 2). Številke v segmentih predstavljajo vrstni red branja.

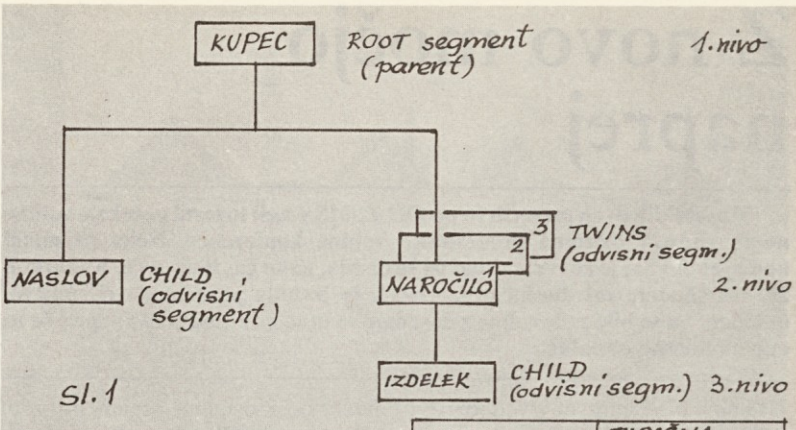
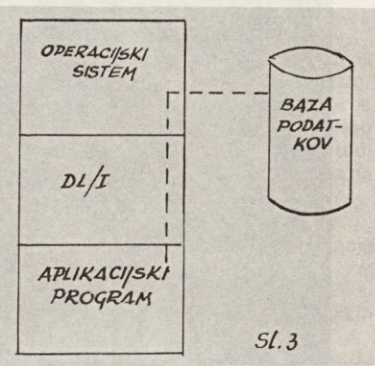

JEZIK ZA MANIPULACIJO PODATKOV DL/I

DL/I-Data Language 1

Jezik za manipulacijo podatkov v sistemu IMS je prilagojen hierarhijski strukturi, ki jo vidi uporabnik baze podatkov. IMS (Information Management System) je sistem za upravljanje baze podatkov. V bistvu je IMS sistem, ki je istočasno namenjen upravljanju baze podatkov in tudi upravljanju podatkovnih komunikacij. Z drugimi besedami: IMS dovoljuje »batch« in »on-line« obdelave svojih podatkovnih baz.

DL/I je sistem za upravljanje baze podatkov, ki služi kot vmesni člen med aplikacijami programom in bazo podatkov (sl. 3).

Elementarna enota informacije, ki jo prepozna DL/I, se imenuje polje podatka. Vsako polje ima svoj naziv in svojo vrednost ali vsebino (sl. 4).

Osnovna enota informacije med DL/I in aplikacijami programom se imenuje segment.

V DL/I so segmenti grupirani po hierarhijskem principu in slogu baze podatkov (sl. 1). En slog lahko vsebuje segmente različnih tipov. Skupino slogov baze podatkov z enako strukturo imenujemo DL/I baza podatkov. Ključ za root segment se mora obvezno definirati, ker s tem omogočamo DL/I direkten pristop do določenega segmenta. DL/I uporablja edinstven red pristopa do segmenta v bazo podatkov (sl. 2). Vsak pristop do segmentov se iniciira s CALL ali EXEC instrukcijo. Call instrukcije, s pomočjo katerih program pristopi do določenega segmenta, omogočajo naslednje:

GU (Get Unique) ukaz za direktno branje določenega segmenta

GN (Get next) ukaz za sekvencialno branje segmentov

NAZIV POLJA	TIPIČNA VREDNOST
ŠTEV. KUPCA	75034
NAZIV KUPCA	LITOSTROJ
NASLOV KUPCA	LJUBLJANA

SL. 4

GNP (Get next withih Parent) ukaz za sekvencialno branje odvisnih segmentov

ISRT (Insert) ukaz za vpisovanje novega segmenta

REPL (Replace) ukaz za spremembo vsebine obstoječega segmenta

DLET (Delete) ukaz za brisanje obstoječega segmenta.

Napisala sem nekaj osnovnih stvari o bazah podatkov. Podrobnosti je še veliko, za razumevanje teh pa je potrebna še precej znanja.

Upamo, da bomo z bazami podatkov kmalu začeli delati tudi v Litostroju, še zlasti sedaj, ko se nam obeta zmogljivejši računalnik.

F. Pangerc

Haditha... Haditha...

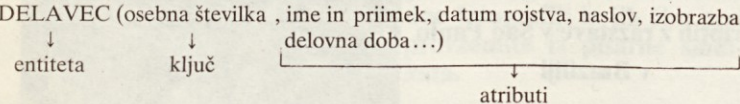

Končna montaža četrtega turbinskega pokrova za HE Haditha (Foto: E. L.)

Vodilne lopate za šesto serijo za HE Haditha pred defektoskopsko kontrolo (Foto: T. Š.)

Poglejmo primer:

TEŽAVE, NAD KATERIMI SE MORAMO ZAMISLITI IN UKREPATI!

MHE bomo gradili še intenzivneje kot doslej

Male hidroelektrarne ali bolje povedano elektrostrojno opremo za male hidroelektrarne bomo izdelovali, vendar to pomeni, da moramo nemudoma izboljšati delo na celotnem področju izdelave tovrstne opreme.

Izboljšanje dela mora zajeti ves proces — od prvih stikov s kupci oziroma potencialnimi kupci, do predaje objektov uporabnikom.

Veliko je bilo že napisano o tej panogi oziroma blagovni skupini, ki še vedno deluje bolj v senci ostalih blagovnih skupin, vendar je zanjo iz dneva v dan večje zanimanje, iz Jugoslavije in iz tujine.

Trenutno je najnevarnejše to, da ne zmoremo sproti izdelovati vseh ponudb, temveč jih za izvoz tudi odklanjamo, ker v tozdu IRRP zaradi prezasedenosti z velikimi turbinami ali zaradi premajhnega števila sposobnih delavcev v projektivi ne zmorejo pripraviti vse potrebne dokumentacije. Interesenti — posebno tuji, nas ne bodo dolgo prosili za ponudbe, temveč se bodo raje obrnili na druge proizvajalce, ki jih ni malo in čakajo na delo!

Naša naročila

Nova naročila so kljub temu pred nami, predvsem sedaj le za domači trg. Vsaj tri naročila za male hidroelektrarne, za katere bomo pogodbe v kratkem podpisali, bodo vredna več kot 45 starih milijard dinarjev, to pa ni malo. Poleg malo večjih objektov — MHE Zadlaščica, MHE 939 — še MHE Krčiči, MHE

V prelepem jesenskem dnevu so se tudi naši štirje predstavniki odzvali povabilu Krajevne skupnosti Solčava in prisostvovali spuščanju v zagon devetih novo zgrajenih malih elektrarn.

Z zamudo pa je prispelo priznanje, ki ga je v januarju lansko leto prejel naš projektant tovariš Cigale iz tozda IRRP. Tovariš Cigale je prejel priznanje za izvrstno konstrukcijo dveh različnih moči Peltonovih turbin, ki sedaj zelo uspešno obratujejo v Solčavski dolini, ena od teh pa v središču Logarske doline.

V Solčavski dolini so zasebni izdelovalci Plesnik — Lenar in Klemenšek zgradili devet malih elektrarn, katerim so poleg krajevne skupnosti pomagali graditi, svetovati in kakorkoli drugače pomagati tudi naši sodelavci zunaj Litostroja. Pri dveh elektrarnah pa tudi naša prodaja MHE in tozda IRRP.

Prav zadnja objekta sta lahko vzor ostalim, saj turbine obratujejo izredno lepo, uspešno poganjajo generatorje in proizvajajo še več elektrike, kot so to pričakovali zasebni investitorji. Solčavci so med prvimi v Sloveniji, ki so resno vzeli v roke izgradnje MHE, zato je tam pričakovati še veliko podobnih objektov. Mi pa bomo radi pomagali pri gradnji, posebno kar se tiče svetovanja in izgradnje strojne opreme, predvsem turbin.

Pokeržnik za zasebnika izpod Pohorja in druge. V pripravi za podpis pogodb za montažo so še objekti 904, za katerega je izdelal turbino naš poddobavitelj ali kooperant ELKOV Laško, pogodba za montažo objekta 939 in objekta 995, za katere turbine izdelujemo pri nas, vendar na žalost izdelava opreme že kasni.

Poleg omenjenih so v izdelavi v naši delovni organizaciji še trije objekti, ki bi že letos morali začeti obratovati. Izdelujemo še nekaj objektov in sicer le turbine z zapirali za PAP iz Ljubljane ter Titovo Užice, v pripravi za podpis pogodbe pa je še MHE za Zenico in nekaj manjših naročil.

Trenutno zaključujemo montažo treh objektov v tovarni JUB, vendar pa smo preveč kasnili z dobavo elektronskih regulatorjev. Ovire pri sami montaži pa so bili tudi nedorečeni projekti in kasnitev gradbenih del, ki jih je opravljal izvajalec pod vodstvom IBE oziroma kupca.

Turbine, ki smo jih izdelali za JLA preko PAP, pa se že uspešno vrtijo. Zmontirala jih je ekipa PAP, ki je tudi dobavila regulatorje in drugo opremo.

Kje se zatika?

Našo nezmožnost izdelave ponudb trenutno slabša še splošna kasnitev izdelave opreme za MHE. Res je, da se je že marsikaj spremenilo pri delu na malih HE, vendar še vedno nismo zadovoljni, saj se nekatere željene in prepotrebne spremembe ne uresničujejo ali pa se vse premika po polževo. Nobeden, ki je vključen v proces dela pri MHE, ne bi mogel biti zadovoljen s tem, kar smo dosegli, nekateri člani poslovnega odbora za MHE pa so celo zagrozili z izstopom iz članstva, če se zadeve ne bodo uredile, oziroma če ne bomo dosegli enakopravnosti pri delu z drugimi blagovnimi skupinami. Zapostavljenost je namreč čutili na vsakem koraku, ker imajo veliki objekti prednost. Že pred leti smo vedeli, da tozda IRRP nima dovolj strokovnjakov — še posebno ne usposobljenih, zato tudi zdaj ne zmorejo vsega dela, tudi ponudb ne, in odklanjajo prav ponudbe za MHE. Kljub temu pa še vedno nič ne kaže na kakršne koli izboljšave.

Naši roki so predolgi

Edini posel za izvoz je bil ustvarjen z »živim« stikom s kupcem v Indoneziji. To pomeni, da moramo biti agresivnejši in kupce, ki se zanimajo za naše MHE, sprotno obveščati ter hitro izdelovati ponudbe in seveda negovati stike z njimi. Le tako bomo lahko obdržali kontinuiteto dela. Izdelovanje polovičarskih ponudb pa nas bo stalo le veliko časa in denarja, pa tudi ugleda. Obstoja nevarnost, da na tak način, kot smo delali doslej, izvoza več ne bomo mogli povečevati. Zadnje čase opažamo, da so vsi s tenderji razpisani roki za izdelavo ponudb in rokov za izdelavo opreme prekratki, zato romajo v koš. Zavedati pa se moramo, da bodo tudi v bodoče roke narekovali kupci in ne mi. To pa pomeni, da se bomo morali prilagoditi, če to želimo ali ne. Tudi podaljšani roki za izdelavo ponudb nam na žalost ne zadoščajo več. Takšne sla-

bosti nas lahko veliko stanejo, saj tudi pregovor »Slab glas gre v deveto vas« še vedno drži.

Roke bi gotovo lahko skrajšali, za to pa bi se morali vsi skupaj malo bolj potruditi. Nezaslišano je, da si lahko vsak tozda po svoje kroji roke, saj imamo vendar centralno plansko komisijo, ki pozna pogodbene roke, ki so neke vrste zakon, in to ne za posamezni tozda, temveč za vso našo delovno organizacijo — ali vsaj za tozde skupnega proizvoda.

Kdo je odgovoren za razvoj

Veliko vprašanj zavrtnemo tudi z izgovorom, da so tehnične zahteve previsoke, to pa je že tudi vprašanje razvoja. Če so postavljene večje zahteve jih zmoremo, potem morajo strokovnjaki v tozdu IRRP iskati nove tehnične rešitve, sicer bomo zaostali za svetovno proizvodnjo turbin, turbinske opreme in s tem tudi MHE. Brez razvoja bomo stagnirali in po nekaj letih nazadovali. Mar naj Litostroj pusti razvoj manjšim in skoraj neznanim delovnim organizacijam, ki bi rade izdelovale opremo za MHE? Zato je ravnanje tozda IRRP in njegovega vodstva neodgovorno in izpričuje skrajno nezainteresiranost za nadaljnji razvoj in ugled naše tovarne.

Kasnitve večajo stroške

Pred leti je Elektrogospodarstvo Slovenije naročilo serijo agregatov z vodnimi regulatorji, ker Litostroj ni imel svojega. Sedaj imamo svoj elektronski regulator za MHE (malo predrag), ki pa je zelo dober. Vsi smo bili navdušeni in smo zelo podpirali (to velja še vedno) našo izdelavo, vendar nas zdaj spravljajo v obup kasnitve pri izdelavi. Že pred nekaj leti smo opozarjali na ta problem, stanje pa se celo še slabša. Nekateri objekti na terenu so popolnoma zmontirani in čakajo na elektronski del regulatorja, nihče pa se ne vpraša, zakaj bo imela Montaža večje stroške. Postavlja pa se tudi vprašanje, zakaj še vedno ne moremo fakturirati (razen regulatorjev) popolnoma dobavljene opreme! Koliko je zdaj vreden dinar v odnosu na pogodbeni rok dobave, ko bi morali biti narejeni tudi regulatorji? Rok pa je bil postavljen že za december 1984! Kako naj gremo torej v izvoz, če ne moremo v roku izdelati regulatorjev!?

Slabosti je res veliko, vendar — zakaj bi vedno govorili le o novih naročilih, o lepih in dobrih straneh, o težavah pa bi molčali? Kupce še vedno zanima, ko so že podpisali pogodbo, kdaj bodo dobili opremo. Prodaja mora kupcem odgovarjati v imenu delovne organizacije, saj kupca prav nič ne zanima, kateri tozda ni izpolnil plana.

Veliko predlogov je bilo že napisanih, vendar na žalost nihče, od prodaje MHE do opreme in montaže na terenu ni storil kaj dosti, da bi se splošno stanje izboljšalo. Sklepi so ostali le na papirju.

Tipizacija (ki je še ni) pomeni nekaj več

16. decembra lansko leto so nas obiskali predstavniki Elektrogospodarstva Slovenije z vsemi predstavniki DO in elektro distribucij iz cele republike z namenom, da osebno povedo, s kakšnimi težavami se sre-

Delovni sestanek predstavnikov Elektro gospodarstva Slovenije s predstavniki Litostroja in sozd ZPS (Foto: M.M.)

čujejo na področju izpolnjevanja pogodbenih obvez z našo delovno organizacijo. Tretja točka dnevnega reda je zadevala problematiko MHE za Elektrogospodarstvo Slovenije in SLO. Nismo bili ravno pohvaljeni, saj je prav EGS tista organizacija, ki do sedaj naroča pri nas največ opreme za MHE.

Upravičeno se razburjajo in nam očitajo našo prepočasnost in togost. Posebno nam očitajo počasnost priprave tipizacije, ki bi tudi Elektrogospodarstvu Slovenije močno pomagale pri izbiri opreme. Sicer pa smo hitro pripravljeni kritizirati opremo poddobaviteljev, ki jo je skupaj z nami izbral naročnik že pred leti. Gotovo pa njegovi predstavniki niso mislili samo na tipizacijo, temveč na vse to, kar smo že prej omenjali: počasnost priprave ponudb, predolge roke izdelave, ki se navadno v pogodbenem roku še podaljšujejo, počasnost montaže na terenu itd.

Elektrogospodarstvo Slovenije pričakuje tudi našo popolnejšo tipizacijo, kjer bo celotna oprema — to je poleg turbin še vse vrste predturbinskih zapiral, regulatorjev, elektro oprema in vsa potrebna oprema za MHE. Prav vse, razen generatorjev,

lahko sami izdelamo, zato bi bila končna tipizacija nujna!

Enotni bomo močnejši

Čeprav smo povedali veliko slabih strani v zvezi z MHE, nismo takšni pesimisti. Zavedamo se, da moramo še naprej delovati na vseh področjih — od pridobivanja poslov, do končne realizacije. Vse slabosti in težave, ki se pojavljajo v procesu izdelave opreme za MHE, moramo odstranjevati in reševati v smislu splošnega zboljšanja — predvsem skrajšanja rokov izdelave. Poskrbeti moramo tudi za zmernost cen in izboljšati celovitost in kvaliteto malih hidroelektrarn.

Že smo v februarju in leto bo hitro naokoli. Pričakujemo, da bodo v letošnjem letu izboljšave na področju MHE stekle. To moramo tudi dokazati v maju letos, ko bo na »Razstavi za okolje« na Gospodarskem razstavišču posebna razstava za MHE. Ta razstava bo v »Jurčku« in bo prikazovala proces od začetkov izgradnje malih hidroelektrarn do proizvodnje električne energije. O razstavi, ki bo, kot pričakujemo, izredno zanimiva, pa prihodnjič kaj več.

S. Štokelj

O švicarskem siru

Zapisniki o naših sestankih samoupravnih organov, družbenopolitičnih organizacij, komisij, delovnih teles in sploh vsi zapisniki, ki na kakršenkoli način nastanejo, kot posledica sestankovanja, so verodostojni dokument, kaj se je na tem ali onem sestanku dogajalo, govorilo in sklepalo. Pri nas je v navadi, če je to prav ali ne, se ne ve, da so zapisniki močno skrajšani in je zapisano le bistvo, objektivni del razprave ali samo povzetki, včasih pa tudi samo sklepi. Razumljivo pa je, da so vsi naši zapisniki taki, kakršni so ljudje, ki jih pišejo in kakršno je njihovo znanje o tem. Pri tem moramo priznati, da pri večini zapisnikov nimamo časa ali pa ne znamo uporabljati slovenščine. To slednje bi lahko oprstili avtorjem zapisnikov na račun duhovitosti izražanja, ki je ponekod čisto slučajno in drugod zavestno, namerno s čisto določenimi cilji.

Poglejmo si zapisnik redne seje enega izmed naših poslovnih odborov, v katerem najdemo tudi tale zapis:

»Jekleni ulitki čedalje bolj postajajo podobni švicarskemu siru, so porozni, luknjičasti. Popravila se vlečejo predolgo, ulitki so enkrat pretrdi, enkrat premehki, zato morajo obiskati večkrat naše peči.«

Ta, na prvi pogled, preprosta in duhovita ugotovitev nas lahko spravi v zadrego. Če se ji nasmejemo, smo lahko krivični do livarjev, ki po tej trditvi proizvajajo luknjičaste (torej nekvalitetne) namesto homogene ulitke. Po drugi strani pa smo lahko hudo resni, če gre res za švicarskemu siru podobne ulitke.

Najbrž je imela duhovita in

posplošena ugotovitev v zapisniku poslovnega odbora točno določen namen, ki naj vpliva na kvaliteto ulitkov. Po drugi strani pa lahko izzveni kot pravokacija, ki lahko skali prepotrebne dobre poslovne in samoupravne odnose med našimi tozdi. To dokazuje tudi naslednji zapisnik istega poslovnega odbora, v katerem je zapisan protest predstavnika tozda PUM, kot sledi:

»Predstavniki tozda PUM je protestiral zaradi primerjave ulitkov s švicarskim sirom in obenem zahteva, da mu poslovni odbor zbere podatke, na katerih naročilih so bili ulitki poroznjeni, koliko je s tem bilo zamude in škode. Vse te podatke lahko TOZD PUM dobi pri sebi na prijavnicah o popravilu in prijavnicah izmečkov.«

In še opravičilo iz zapisnika: »Sekretar poslovnega odbora je v svojem opažanju hotel na duhovit način primerjati kakovost naših ulitkov s švicarskim sirom z namenom, da se le-ti izboljšajo, s tem bi pridobili na rokih, cenah in realizaciji.«

Kaj lahko rečemo k temu?

Če je nivo znanja strokovnjakov, ki sodelujejo na poslovnih odborih blagovnih skupin (tudi tistih, ki pišejo zapisnik) tako nizek, da ne obvladajo strokovne problematike svoje blagovne skupine, potem je to, kar je zapisano v zapisnikih, odraz dejanskega stanja in delovanja tega poslovnega odbora. Po temu sodeč pač delajo na principu medsebojne duhovitega pikanja, ki pa prav gotovo ne vodi k zadosti strokovnemu razreševanju perečih problemov, še najmanj pa k dobrim odnosom in prepotrebni skupnim ciljem.

K. G.

Nekatere ugotovitve iz analize fluktuacije v letu 1985

Vzroki odhodov iz Litostroja

Ker se izraz fluktuacija vse pogosteje (zlasti v dnevnem časopisu) uporablja precej poljubno in netočno, pogledimo najprej, kaj se strokovno označuje z izrazom fluktuacija. Kot razberemo iz latinske besede FLUKTUARE (= valovati; torej: valovanje, nihanje, spreminjanje... nečesa). Izraz fluktuacija ne označuje sam po sebi negativnega in nezaželenega pojava, ampak zgolj spreminjanje številčnega stanja zaposlenih v neki organizaciji zaradi prihajanja in odhajanja delovne sile.

ODHODI DELAVCEV IZ LITOSTROJA

RAZLOG ODHODA	IZOBRAZBA	VISOKA	VIŠJA	SREDNJA	SKUPAJ
UPOKOJITEV + INV. UPOK.		2	3	3	8
JLA		4	4	20	28
SMRT		—	—	2	2
SKLEP KDR		—	2	2	4
NA LASTNO ŽELJO		12	9	1	40
SKUPAJ		18	18	16	82

Zunanja fluktuacija označuje izstop delavcev iz delovnega procesa v neki organizaciji. Pogojujejo jo različni vzroki:

- naravno pogojeni odhodi (upokojitve, invalidnost, smrt),
- družbeno in organizacijsko pogojeni odhodi (z racionalizacijo proizvodnje, z znižanjem proizvodnje, odhodi na odsluženje vojaškega roka, na študij ob delu...),
- osebno motivirani dohodi (nezadovoljstvo z delom, nagrajevanjem, perspektivami...).

Notranjo fluktuacijo pa označuje prehajanje delavcev iz ene enote neke delovne organizacije v drugo.

V Litostroju že nekaj let spremljamo odhode delavcev na lastno željo (s srednjo, višjo in visoko izobrazbo). V analizi odhodov ne uporabljamo obstoječe metodologije izračunavanja fluktuacije ter priporočil o normalni fluktuaciji, ker po našem mnenju ne zadovoljuje iz dveh razlogov:

- ker upošteva celotno gibanje delovne sile v delovni organizaciji, torej tudi objektivno pogojeno (upokojitve, invalidske upokojitve, smrt, odhod v JLA in drugo);
- ker je kategorija normalne fluktuacije popolnoma nesmiselna: obstajata namreč vsaj dva razloga, kjer je zaželjena relativno visoka fluktuacija: 1. dela in naloge visokih fizioloških in ekoloških obremenitev, kjer zaradi narave dela ali zastarelosti proizvodnje tehnologije pride po daljšem časovnem obdobju do negativnega učinka na zdravstveno stanje delavcev; in 2. dela in naloge, kjer je potrebno veliko inovativnosti, fleksibilnosti, novih idej, stalnega prilagajanja novim situacijam in zato dolgoletno vztrajanje iste ekipe ljudi (kljub izkušnjam) začne zaviralno vplivati na realizacijo delovnih ciljev.

RAZVOJ

Večina delavcev je ocenila, da so imeli v Litostroju kar solidne možnosti strokovnega izpopolnjevanja, vendar pa izredno slabe možnosti

Kdor hoče potem še napredovati, se mora odločiti (v kolikor se kažejo možnosti) za izstop iz njihove ozke strokovne aktivnosti in prevzeti dela na različnih nivojih vodenja (oddelkov, služb...).

NAGRAJEVANJE

Nagrajevanje so delavci, ki so zapustili Litostroj, ozko povezovali z možnostmi napredovanja. Večina delavcev je sicer ocenila, da so bili v primerjavi s svojimi sodelavci primerno nagrajeni, vendar pa je strokovno delo (tudi na najbolj kompleksnih nivojih) neustrezno cenjeno glede na dela in naloge, ki vključujejo predvsem vodenje in organiziranje. Problem nagrajevanja vidijo predvsem v treh točkah:

1. Osebna stimulacija delavcev je povsem izgubila svojo funkcijo. Več ali manj vsi delavci so ocenjeni s povprečnim procentom stimulacije; glede na dejanski prispevek ni nobenih bistvenih odstopanj. Odstopanja so edino pri delavcih, ki so že zdavnaj dosegli zgornjo mejo RR in jim tako nekoliko korigirajo osebni dohodek (ne glede na delovni prispevek).
2. Meje RR za posamezna področja del in nalog zaradi nefleksibilnih mej pripeljejo do nevzdržnih situacij. Tako je lahko delavec, ki npr. opravlja dokaj neuspešno dela in naloge vodenja (na kateremkoli nivoju že), pogosto bolje nagrajen kot vrhunski mlad strokovnjak na svojem strokovnem področju, z nadpovprečnimi delovnimi rezultati.
3. Za delavce, ki ne opravljajo normskega dela (in to je večina zajetih v analizi) ni izdelan objektivni kriterij ocenjevanja strokovnosti in delovnega prispevka. Tako je ocenjevanje uspešnosti in delovnega prispevka prepuščeno »subjektivnemu občutku« predpostavljenega, ki pa temelji predvsem na njegovi predstavi o pridnosti, poslušnosti, ubogljivosti, ne pa na strokovnosti in dejanskem prispevku. To pa delavca še bolj postavlja v mezdní položaj kot nekdanji plačilni razredi. napredovanja. S strokovnim delom

se relativno hitro doseže — v litostrojskem žargonu rečeno »plafon«.

ORGANIZACIJA DELA

Delavci s srednjo strokovno izobrazbo so ocenili organizacijo dela kot zadovoljivo. Z višanjem strokovne izobrazbe pa se viša tudi kritičnost do organizacije dela, ki da je zastarela, neracionalna, nefleksibilna.

Po našem mnenju je bolj pomembno preučevati, kdo so ljudje, ki zapuščajo delovno organizacijo. Ali so to podpovprečno in povprečno sposobni, ali pa nadpovprečni? Ali odhajajo zaradi objektivno neugodnih pogojev v svojem delovnem okolju, ali pa obstajajo razlogi v njihovem osebnem nezadovoljstvu, ki ni pogojeno s pogoji delovnega okolja? Kateri vzroki so odločilno vplivali na njihov odhod?

Kot je razvidno iz tabele, je na lastno željo zapustilo DO 19 delavcev s srednjo izobrazbo, kar predstavlja 2,8% delež vseh zaposlenih delavcev te izobrazbene kategorije, z višjo 9, kar je 4,6% delež, in z visoko 12, kar je 6,7% delež. Razlika je statistično pomembna, kar pomeni, da se z višanjem stopnje izobrazbe delavci pogosteje odločajo za odhod iz DO.

Povprečna skupna delovna doba delavcev, ki so zapustili Litostroj, je 8 let (standardna deviacija 7,5 let), povprečna delovna doba v Litostroju pa 5 let (standardna deviacija 5,5 let).

Pri 57% vseh, ki so v letu 1985 zapustili DO, je bila to prva pri 17% pa druga. Oba podatka (povprečna delovna doba in število zaposlitev) kažeta na to, da ne gre za neko specifično populacijo, za katero bi bilo značilno, da pogosteje menja zaposlitev. To je razvidno iz standardne deviacije, ki je skorajda enaka aritmetični sredini, kar kaže na to, da so se za izstop odločali ljudje zelo različnih delovnih dob (od 1 meseca do 27 let!); in iz števila zaposlitev, ki kaže, da se je večina prvič odločila menjati službo. Le dva sta taka, ki pogosto menjujeta zaposlitev (eden je zamenjal šest zaposlitev v 16 letih, eden pa osem v 14 letih). Le za slednja dva bi morda trdili, da ležijo vzroki najbrž v »osebnostni strukturi« obeh.

Mitive za odhod so delavci razvrščali takole: 1. nagrajevanje, 2. organizacija dela, 3. narava dela, 4. možnosti razvoja, 5. medosebni odnosi. Glede na stopnjo izobrazbe se motivi razlikujejo, tako da delavci z srednjo in višjo izobrazbo na prvo mesto postavljajo nagrajevanje, na drugo organizacijo dela in na tretje naravo dela ter možnosti razvoja. Delavci z visoko izobrazbo pa na prvo mesto postavljajo organizacijo dela ter naravo dela, šele nato nagrajevanje. Večina delavcev z visoko izobrazbo je sicer ocenila nagrajevanje kot pomemben vzrok pri njihovi odločitvi, vendar pa ne kot najvažnejši.

Vsebinsko analizo posameznih ocenjevanih področij lahko strnemo v naslednje ugotovitve:

DELO

Večina delavcev s srednjo strokovno izobrazbo je z naravo in kompleksnostjo dela, ki so ga opravljali, zadovoljna. Z višanjem stopnje izobrazbe pa zadovoljstvo pada. Delavci z visoko strokovno izobrazbo menijo, da je bilo delo preveč rutinsko, neinovativno, premalo kompleksno za njihovo strokovno usposobljenost.

TEHNOLOGIJA DELA

V glavnem je pozitivno ocenjena. Delavci so več ali manj zadovoljni s potrebno opremo in pripomočki, le delavci, ki bi pri svojem delu rabili sodoben računalnik, so omenjali, da so ga pogrešali.

POGOJI DELA, MEDOSEBNI ODNOSI, SAMOUPRAVNI ODNOSI, DRUŽBENI STANDARD

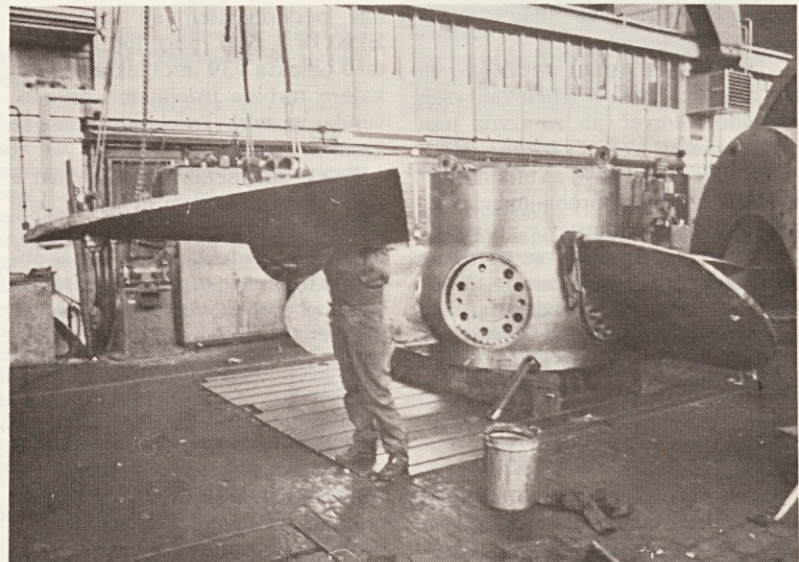
Vse to je v glavnem pozitivno ocenjeno. Le na področju medosebnih odnosov so delavci omenjali, da pogosteje prihaja do konfliktov tam, kjer imajo nadrejeni nižjo strokovno izobrazbo kot njihovi podrejeni.

Zaključek:

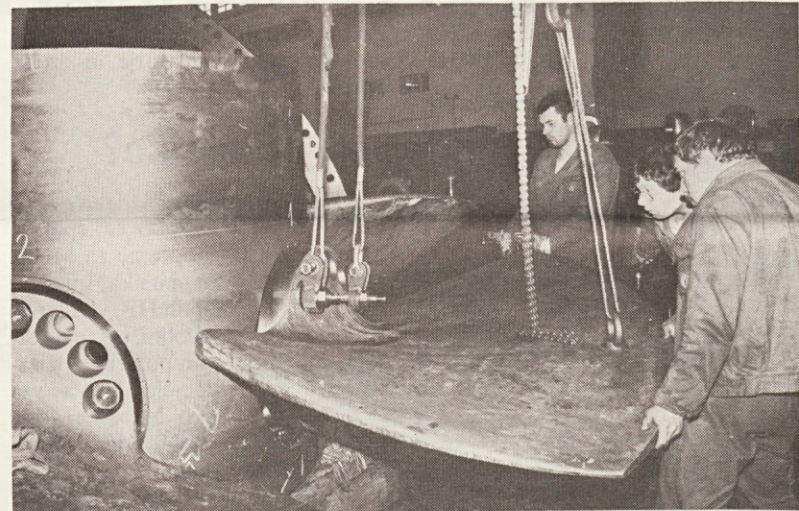
Fluktuacije delavcev, kot smo že omenili, nima smisla ocenjevati kot visoko ali nizko. Bolj pomembno se je vprašati, kdo so delavci, ki zapuščajo DO. Če je npr. 12 delavcev z visoko strokovno izobrazbo, ki so

lansko leto zapustili DO, podpovprečnih, je to lahko samo pozitivno. Če pa so to nadpovprečno sposobni in uspešni delavci, je to seveda neprecenljiva izguba. Objektivne ocene o tem seveda ni mogoče podati. S kar največ rezerve pa je vendarle treba reči — na podlagi podatkov, ki so nam na razpolago — da so delavci, ki so v letu 1985 zapustili našo DO, na sprejemnem psihološkem pregledu pokazali v povprečju nekoliko višje sposobnosti, večjo ambicioznost in strokovno agresivnost. V kolikor naša hipoteza drži in je ta tendenca značilna za vsako leto, lahko pride sčasoma do neprijetnih negativnih učinkov fluktuacije kadrov.

Vladimir Mihelj

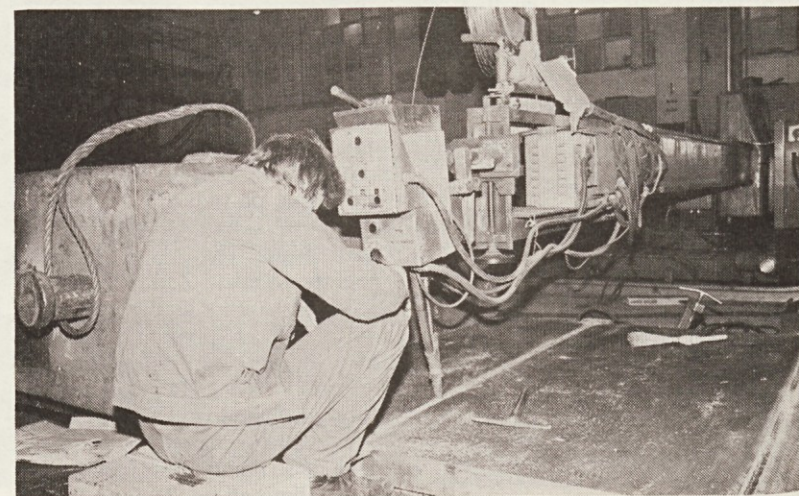
V tozdu Montaža so uspešno poizkusno zmontirali lopate s pestom drugega gonilnika za HE Mavčiče. Priprava lopate

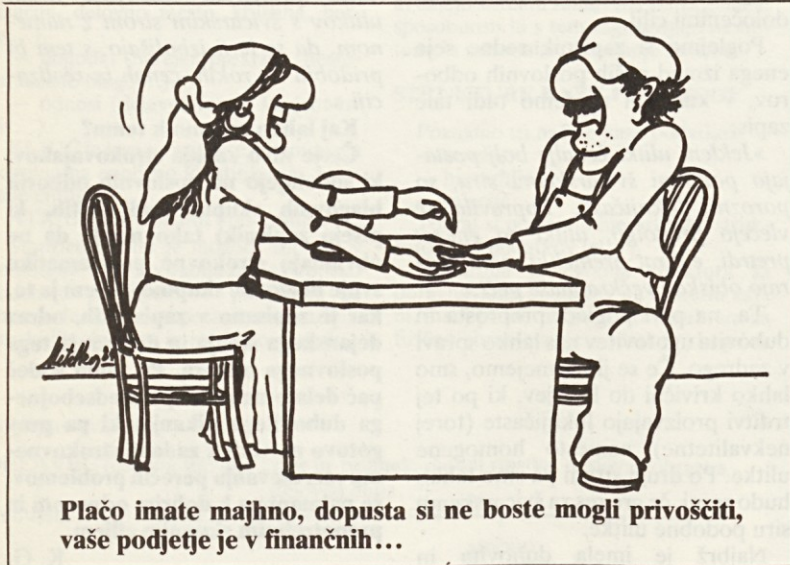
Da bo res točno

Montaža je uspeša (Foto: T.Š.)

Avtomatsko varjenje pod praškom. Ta tehnika varjenja se uporablja za varjenje debelih pločevin. (Foto: T.Š.)

OKROGLA MIZA ZKOS O KULTURNEM ŽIVLJENJU DELAVCEV

Kultura je sladilo življenja

Zveza kulturnih organizacij Slovenije je v sredo, 5. februarja 1986, v svojih prostorih na Kidričevi 5 pripravila okroglo mizo o kulturnem življenju delavcev v delovnih organizacijah. Pogovora so se udeležili vabljeni organizatorji kulturnega življenja iz delovnih organizacij po vsej Sloveniji (litostroj-sko kulturno skupnost je predstavil Blagoje Ilič), predstavniki kulturno-umetniških društev po ozdih, predstavniki občinskih ZKO, predstavnik republiške konference Zveze sindikatov Slovenije Doro Hvalica, predstavniki šole za družboslovje in splošno kulturo iz Ljubljane in drugi. Pogovor je vodil glavni urednik revije Kulturni poročevalec Tone Štefanec.

Vabljeni smo dobili vsebinska izhodišča, tako da je bil pogovor res vsebinsko poln, da smo izvedeli marsikaj o kulturnem življenju v drugih delovnih organizacijah, da smo izmenjali izkušnje in izoblikovali predloge za nadaljnje delo.

KAKO ŽIVI KULTURA

Kulturno življenje delavcev je pomembna sestavina proizvodnega procesa samoupravljanja in boljših medsebojnih odnosov. To je tako-rekoč sladilo življenja, tisto kar nas bogati, kar nas dela notranje bolj polne, srečnejše.

Kakšen je utrip kulturnega življenja v Litostroju, vemo. Vemo tudi, da spadamo med tiste delovne organizacije, ki imajo zavidljivo raven in organiziranost kulture. Tovariši Ilič je prisotne podrobno seznanil s kulturnim dogajanjem pri nas. Kako pa je drugod? Svojo dejavnost so pokazali predstavniki kulture iz Univerzitetnega kliničnega centra v Ljubljani, Luke Koper, Slovenija cest — Tehnika, Krke Novo mesto, Idrije, Velenja in Gornje Radgone. Vsak je predstavil svoje specifičnosti, uspehe in tudi težave.

UKC na primer je na kulturnem področju zelo dejaven in deluje tudi navzven. Številne sekcije pripravljajo prireditve in razstave, enkrat mesečno pa koncerte gostujočih umetnikov za bolnike in zaposlene. Izredno močna je likovna sekcija, ki dvakrat na leto organizira likovno kolonijo, sodelujoči eno do dve sliki prepustijo Kliničnem centru, da z njimi opremlja bolnišnice po vsej Sloveniji.

V Idriji si je kultura našla trdno mesto znotraj tovarniških zidov. Oživele so jedilnice, olepšani so delovni prostori in okolica tovarn. V vseh DO imajo organizatorje kulturnega življenja. Z anketami so ugotovili kulturne potrebe svojih delavcev in skušajo uresničevati program.

V Slovenijaceste Tehnika kulturnoumetniško društvo zgledno deluje. Med 8000 delavci jih je v sekcije vključenih več kot 400. Imajo pa

težave z raztresenostjo delavcev po gradbiščih po vsej Sloveniji, Jugoslaviji in tujini. Včasih prav odsotnost iz domačega kraja v marsikom spodbudi kulturno delovanje. Tako so na primer delavci v Iraku ustanovili svoje umetniško društvo. SCT tudi vsako leto sodeluje na srečanjih sindikata gradbenih delavcev Slovenije in organizira okrogle mize o kulturnem življenju.

Novomeška Krka vsako leto v sodelovanju z Mladinsko knjigo organizira knjižni sejem (lani je bil že osmi), ob katerem strokovnjaki iz Študijske knjižnice pripravijo predavanja in razstave, delavci pa knjige lahko kupijo pod ugodnimi pogoji. Ker je Novo mesto ravno na pol poti med Ljubljano in Zagrebom organizirajo kulturne izlete z avtobusi in si ogledajo kakšno predstavo, razstavo; obisk je izreden.

V Velenju kulturo pripeljejo kar v delovno organizacijo (monodrame, prireditve se odvijajo kar v delovnih halah). Sicer je obisk prireditve v popoldanskem času zelo vprašljiv.

KAKŠNO JE KULTURNO ŽIVLJENJE DELAVCEV IZ DRUGIH REPUBLIK IN POKRAJIN

Ker vemo, da je med zaposlenimi v naših delovnih organizacijah in ustanovah tudi veliko število delavcev iz drugih republik in pokrajin, smo se pogovarjali tudi o tem, koliko se ti delavci vključujejo v kulturno življenje v DO in drugod, ali obstajajo kakšne raziskave o interesih teh delavcev za kulturno udejstvovanje, ali se kdo zavzema za ugotavljanje njihovih kulturnih potreb. Povsod je položaj podoben. Posebne, samostojne kulturno-umetniške skupine teh delavcev ne obstajajo, saj se vsi lahko enakopravno vključujejo v že obstoječe, vsebinsko raznolike sekcije — in to seveda tudi počno. Seveda je to lažje pri tistih delavcih, ki so se za stalno naselili v Sloveniji, kot pri tistih, ki so tu le prehodno, ki vsak konec tedna odhajajo domov, ki se še niso povsem vključili v tukajšnje življenje. Edino v Luki Koper, kjer je res ogromno

delavcev iz drugih republik, občasno živijo umetniške skupine v samskih domovih — pa spet zamrejo zaradi velike fluktuacije. Skoraj povsod, kjer imajo tudi tovarniška glasila, ali izdajajo pesniške zbirke, delavci iz drugih republik prav tako sodelujejo, in to s pesmimi v svojem jeziku.

ORGANIZATORJI KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Organizator kulturnega življenja je zagotovo zelo potreben za uspešno kulturno delo. Koliko imamo usposobljenih in dela voljnih organizatorjev in kakšen status imajo v delovnih organizacijah? Po podatkih v Sloveniji deluje 17 poklicnih kulturnih animatorjev ali organizatorjev kulturnega življenja. Za tako raznoliko in odgovorno delo morajo biti dobro usposobljeni, z visoko ali vsaj višjo izobrazbo, razgledani na vseh področjih kulturnega življenja. Tudi sami morajo biti zelo dejavni, saj s svojim vzorcem pritegujejo k delu še ostale! Važno je, kako sam zastavi delo, koliko je sam sposoben, poln idej.

V tistih DO, kjer organizatorja kulture nimajo, je kulturno življenje zelo siromašno, nepovezano, stihijsko. Kjer ni ustreznih ljudi, je dejavnost skromna, zato je vredno investirati v organizatorje kulture, jih dodatno usposabljanje na različnih občinskih, področnih in republiških seminarjih. Mlade ljudi, bodoče organizatorje kulture, pa redno šolamo. V Sloveniji imamo tri srednje šole s kulturološko usmeritvijo: v Celju, Mariboru in Ljubljani — na šoli za družboslovje in splošno kulturo Vide Janežič na Poljanah. V naslednjem študijskem letu pa pripravljajo za organizatorje kulture tudi visokošolski program študija na Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo v Ljubljani. Dijakinji ljubljanske srednje šole sta povedali, da je med dijakmi na kulturološki šoli zelo malo zanimanja za tovrstno delo, da jih večina namerava študirati naprej in da je težko najti zaposlitev, saj delovne organizacije zaposlujejo organizatorje kulture. Štirje dijaki, ki so lansko leto končali šolanje, še zdaj niso našli ustreznih zaposlitve. Povedali sta tudi, da so dijaki proti amaterizmu v kulturi, proti spuščanju na prenikzo raven, kar počnemo v delovnih organizacijah, in da je treba dati delavcem pravo, visoko kvaliteto, umetniško literaturo. To je res, vendar v delovnih organizacijah nudimo delavcem tudi visoko življenjsko prepleta na dveh ravneh — po eni strani nudimo delavcem obiske in ogled prireditev pravih poklicnih gledališč, razstav, predstav, koncertov

Tih, a zagrizen boj nasprotnikov (Foto: M.M.)

Prvenstvo Litostroja v šahu za leto 1985

Ob 38. obletnici delovne organizacije Titovi zavodi Litostroj in 37. obletnici Šahovske sekcije Litostroj smo organizirali tekmovanje posameznikov v šahu.

V prvi polovici decembra 1985 je osemnajst igralcev v sedmih kolih merilo svoje moči in šahovsko znanje. Po treh kolih se je izločila skupina igralcev prve in druge ekipe, ki so trdno zasedli svoja mesta in jih obvarovali do konca turnirja. Vprašanje zmagovalca je bilo odprto vse do zadnjega kola. Na koncu je zmagal Simon Jerič iz tozda Ivet s šestimi točkami in tako postal prvak Litostroja za leto 1985.

Drugo mesto si delijo: Vladimir Lagu-

din, Ivan Tušar in Ivan Kobler — vsi po 5 točk.

Peto mesto je osvojil Nenad Djenic — 4,5 točke, kar je prijetno presenečenje glede na lanskoletni rezultat.

Šesto do osmo mesto s po štirimi točkami si delijo: Rihard Lorbek, Drago Bilandjić in Alojz Donko.

Deveto do dvanajsto mesto si delijo: Pavle Pogačar, Rudi Lepen, Branko Sindić in Tone Ogrin.

Turnir nam je odkril nekaj novih imen, s katerimi bomo okrepili naše tri ekipe, ki se bodo borile na 39. delavskem tekmovanju Ljubljane v šahu za leto 1986.

Ludvik Gorjanc

itd., po drugi strani pa se delavci sami vključujejo v sekcije, kjer lahko sami izražajo svoja umetniška hotenja in spoznanja, svoje skrite sposobnosti na najrazličnejših področjih. Zakaj bi to bilo slabo? Preko lastnega umetniškega izražanja bodo bolje razumeli tudi pravo, visoko umetnost in postali njeni prvi uporabniki oz. sprejemalci.

In kdaj je kulturni organizator lahko res uspešen? Izkušnje so pokazale, da le tisti, ki je zrasedel v svoji delovni organizaciji, ki jo pozna že dolga leta in je šel z njo in z delavci skozi različne stopnje razvoja. Organizator kulture, ki bi prišel naravnost iz šole, takoj sploh ne bo mogel delati, ker premalo pozna utrip življenja v DO.

IN KAKO NAPREJ

Kultura v delovnih organizacijah po vsej Sloveniji torej živi, resda nekje bolj, drugje manj, a družba se zaveda, da človek potrebuje tudi to. Delavci so veliki

porabniki kulture in tudi njeni soustvarjalci. Slednje je še posebej pomembno.

In katere kulturne dejavnosti so najštevilnejše? Podatki kažejo, da tiste klasične: pevski zbor, likovna, foto — kino sekcija, literarna, dramska, recitacijska, glasbena in morda še katera. Pojavljajo pa se že tudi nove oblike delovanja: npr. video sekcije, lutkovne skupine, interni radio z oddajami iz kulture, vzajemna knjižnica, knjižni kovčki, kulturna karavana, tekmovanja, akcije, kot je npr. naša Zgodovina — naša učiteljica. Posebej zaželeno je, da bi v delovnih organizacijah poskrbeli tudi za področje lastne kulturne dediščine, da bi zbrali, ohranili in razstavili stare predmete, dokumentacijo.

Prav na tem področju se moramo vključiti tudi Litostrojčani. V naši delovni organizaciji imamo veliko starih stvari še iz tistih prvih let njegovega razvoja. Prav bi bilo, ko bi to pokazali tudi drugim in ohranili za prihodnje rodove.

V. Tomec

Jezikovni ostružki

Pa smo spet pri kraticah. Tolikokrat smo jih že »stružili«, da se pojavljajo vedno nove, pri katerih je potrebno popraviti kako malenkost.

V enem od člankov sem zasledila stavek:

»Pred leti je EGS pri nas naročil serijo agregatov z vodnimi regulatorji.«

Kaj? EGS? Kako imenitno naročilo, saj vsak dan res ne sklepamo pogodb z Evropsko gospodarsko skupnostjo! (EGS je naša uradna kratica za to skupnost.)

Ko pa sem nato brala članek naprej, sem videla, da sem se pošteno zmotila, in kdo drug bi se najbrž tudi. In ko sem nato razmišljala, kdo bi lahko naročil te agregate in kdo bi lahko imel enako kratico, sem se domislila: Elektrogospodarstvo Slovenije. Bila sem nezaupljiva in sem šla gledat v telefonski imenik. Tam je lepo pisalo: EGS — sestavljena organizacija elektrogospodarstva Slovenije. Torej je EGS tudi uradna kratica za neko drugo organizacijo!

Kaj naj zdaj naredim s prej navedenim stavkom, da ne bi še koga drugega tako zavedel, kot je mene; kaj naj naredim, da ne bo dvoumen? Enostavno: brez kritice. Organizacija napišemo s celim imenom — Elektrogospodarstvo Slovenije. S tem hkrati še popravimo napako iz prvega odstavka: namesto »... EGS je naročil serijo agregatov...« napišemo »... Elektrogospodarstvo Slovenije je naročilo...«

Tako je torej s kraticami. Zelo so praktične, ker so kratke, vendar gre to včasih na račun razumljivosti.

Za konec pa še kratka šala. Vsi vemo, kaj je OD (osebni dohodek). Kaj pa je VHOD? Vhod!

Vesna Tomc

Z letošnjim letom prehaja teniška sekcija v Litostroju v drugo leto obstoja. Če ocenimo lansko sezono, lahko ugotovimo dokaj uspešen start z množico članov od katerih jih je več kot 70 končalo začetne teniške tečaje.

Največja težava v lanskem letu je bila zagotoviti članom vsaj po eno uro igranja na teden, kar pa nam ni uspelo. 12 ur igranja na teden na ŽSD Ljubljana je za toliko članov premalo, na tak način se lahko ustvarja le nezadovoljstvo.

Uspešno pa smo organizirali 1. turnir Litostroja v tenisu. Udeležba ni bila ravno takšna kot smo si jo želeli, vzrok zanjo pa je bilo premajhno število ur igranja članov.

Seveda pa kljub temu ostajamo optimisti — saj nam kaj drugega tudi ne kaže. Naša prva naloga je, da uspešno delamo vsak na svojem delovnem mestu, tako da s tem zagotovimo večja sredstva, namenjena za šport in rekreacijo v Litostroju.

V programu teniške sekcije je zapisano, da bi morali najeti vsaj 40 ur igranja na teden, da bi vsak, ki ima veselje do tenisa, lahko igral po dve uri tedensko. To naj bi bila minimalno zagotovljena tovrstna rekreacija. Predvideni so tudi začetni in nadaljevalni tečaji tenisa, pa spomladanski in jesenski turnir posameznikov in parov in tako naprej. Za vse navedeno pa bi potrebovali vsaj 800 000 din. Zagotoviti finančna sredstva pa je težka naloga, čeprav je naša delovna organizacija v lanskem letu dobro poslovala. Ne smemo namreč pozabiti, da je v Litostroju še veliko drugih športnih sekcij, v katere je vključenih veliko Litostrojčanov, ki tudi morajo imeti zagotovljena sredstva za najem objektov itd.

Največji strošek, ki je pogoj za uspešno igranje, je vsekakor najemanje teniškega igrišča. ŽSD Ljubljana cene sindikatoma še posebej zasoli, zato si bomo morali ob razvoju naše dejavnosti prizadevati, da ne bomo več odvisni od drugih. Popravljanje po najemanju ur je iz leta v leto večje, zato tudi cena hitro raste. Morali bomo iskati lastne rešitve. Zgraditi moramo teniška igrišča v okviru naše delovne organizacije, za kar imamo tudi velike možnosti. Moramo se le organizirati in prispevati k realizaciji želje za lastnim prostovoljnim delom — za kar pa nam volje gotovo ne manjka. Možnosti pa so še večje, če se ozremo še na naslednje:

- Za najemanje igrišč so potrebna velika sredstva, ki bi se z lastnim igriščem povrnila že v 3 do 4 letih.

- Omejene so tudi možnosti najema-

nja zadostnega števila ur zaradi povprševanja drugih teniških sekcij v Ljubljani.

- Anketa o rekreaciji, ki je bila izvedena v Litostroju, je pokazala ogromen interes po igranju tenisa kot obliki rekreacije za vse starostne skupine naših delavcev in za vse vrste poklicev.

- Sorodna podjetja, kot so Iskra, KEL, Gorenje, Metalna, TAM itd., so zgradila teniška igrišča za svoje ljubitelje tenisa v okviru svojih delovnih organizacij.

- Velik interes za rekreativno igranje tenisa je tudi v okviru obeh krajevnih skupnosti ob Litostroju.

- Generalni plan Ljubljane predvideva na določenih površinah v Litostroju tudi namembnost za rekreativno dejavnost.

O vsem tukaj povedanem, pa tudi o delu v preteklem obdobju, pa se bomo temeljito pogovorili tudi na sestanku teniške sekcije Litostroj, ki bo marca letos.

O. Bedenk

Gripa — bolezen zimskih dni

Gripa se navadno pojavlja v zimskih mesecih in se nadaljuje vse tja do konca marca. Lahko nastopa v večjih ali manjših epidemijah, ali pa le v posameznih primerih.

Vedno znova se sprašujemo, zakaj proti gripi ne moremo ustvariti neke stalne imunosti, kot npr. pri ošpicah ali nekaterih drugih nalezljivih boleznih. Virusi gripe skoraj vsako leto spremenijo svoje biološke lastnosti. Zaradi tega človekov obrambni mehanizem ne more pravočasno in ustrezno reagirati. Protitelesa začne ustvarjati, ko je bolezen že tu. Prav zaradi tega je gripa nevarna bolezen za prebivalca z zmanjšano splošno odpornostjo. To so predvsem kronični bolniki, rekonvalescenti, starejši ljudje. Pri teh pogosto nastopijo

komplikacije v obliki bronhitisa, pljučnice itd.

Svetovna zdravstvena organizacija — njen epidemiološki oddelek stalno spremlja gibanje gripe po svetu. V viroloških laboratorijih ugotavljajo tipe virusov in začnejo takoj pripravljati ustrezna cepiva. Poznamo aktivno cepljenje, kjer oslabiljene viruse gripe vnašamo v telo in na ta način pravočasno spodbudimo imunološki sistem, ki sproži ustvarjanje protiteles za določen tip virusa, ki je že na pohodu. To cepivo uporabljamo le pri zdravih ljudeh. Pri osebah z zmanjšano splošno odpornostjo pa uporabljamo pasivno cepljenje, kjer v organizem vnašamo že ustvarjena protitelesa. Aktivno cepljenje bi pri teh skupinah lahko že povzročilo obo-

lenje. Cepljenje moramo opraviti pravočasno, precepljenost pa mora biti 80%, da je uspeh zagotovljen. Cepljenje ni obvezno, tudi plačnik za tovrstne storitve ni občinska zdravstvena skupnost, temveč človek sam.

Proti morebitni letošnji gripi smo se cepili že v novembru ali decembru, ali pa si utrjevali zdravje z zdravim načinom življenja (gibanje na svežem zraku, pravilna prehrana) in si na ta način dvignili splošno odpornost.

Tudi naša epidemiološka služba spremlja gibanje gripe v našem okolju. Iz njenih poročil sklepamo, da se letos v Sloveniji ni bati večje epidemije, ker je virus, ki je povzročil v Srbiji večje število obolenj, že v preteklem letu prešel Slovenijo in smo nanj že pripravljani.

Kljub temu pa se bo gripa vsekakor pojavljala v posameznih primerih, kot se to dogaja vsako leto.

In kako ukrepamo, če se gripa le pojavi?

- ostanimo nekaj dni v postelji,
- pijmo tople napitke v obliki čajev,
- jemljemo C vitamin,
- v primeru zelo visoke vročine ali glavobola vzamemo aspirin, aminopirin ali njim podobne preparate.

Temperatura je neke vrste obramba organizma, ker zavira rast virusov, zato ni nujno, da jo začnemo v vsakem primeru zniževati.

Če temperatura ne pade v treh dneh, je potreben posvet z zdravnikom.

Iva Ljubić

Ponovno prvi

Na vsakoletnem jesensko-zimskem nastopu v streljanju z zračno puško serijske izdelave smo Litostrojčani nastopili — kakor že po tradiciji — z dvema ekipama.

Za naslove najboljših so se potegovala moštva podjetij in ustanov iz občine Šiška. V dosedanjih nastopih so naše ekipe v desetih nastopih devetkrat zmagale. Spodletelo nam je samo lani, ko smo morali priznati premoč strelcem ISKRE-AVN.

Letos smo vse nasprotnike pustili za seboj za 29 krogov, kljub temu, da sta v prvi ekipi manjkala kar dva stalna člana. To potrjuje ugotovitve, da je litostrojska sindikalna strelska ekipa ena najmočnejših v Sloveniji in tudi v Jugoslaviji, saj v svojem več kakor 30-letnem delovanju še nikoli ni bila poražena na številnih republiških in medrepubliških sindikalnih tekmovanjih.

Rezultati sindikalnega tekmovanja občine Šiška za leto 1985:

1. LITOSTROJ I., 713 krogov od 800 možnih
2. IMP TRATA, 684 krogov
3. PROLETER (vojašnica B. Kidriča, Šentvid), 683 krogov,
4. DONIT Medvode 674 krogov,
5. ISKRA-AVN 632 krogov itd.

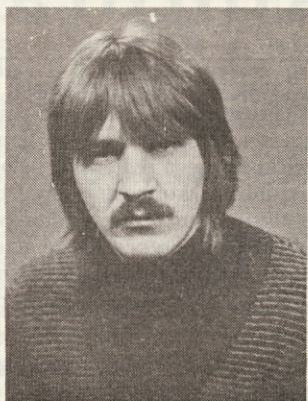
POSAMEZNO:

1. Robert PETERLIN Litostroj 187 krogov,
2. Janez MRKUN Litostroj 182 krogov itd.

Za konec obveščamo vse, ki jih veseli strelski šport, da imamo treninge ob torkih in sredo od 14. ure dalje in ob četrtkih od 16.—18. ure v domu učencev SŠTS na Djakovičevi cesti 59 poleg šole.

Janez Grom

V slovo

6. decembra 1985 je v prometni nesreči tragično preminil naš dolgoletni sodelavec Milan **PODOREŠKI**, formar v jeklovilarni.

Rodil se je 14. 7. 1961 v Krapini, SR Hrvatska. Kot mlad fant je prišel leta 1976 v naš izobraževalni center in se izučil za poklic livarja.

Tako je po končanem šolanju leta 1979 začel opravljati delo livarja. Bil je vzoren sodelavec, zato smo mu zapali najzahtevnejša dela v težkem livarskem poklicu.

Vedno je bil pripravljen prijeti za vsako nalogo, bodisi na delovnem mestu ali na družbenopolitičnem področju.

Milan je bil udeleženec številnih prostovoljnih delovnih akcij na občinski, republiški in zvezni ravni. Z mladinskih delovnih akcij je prinesel udarniške značke in druga priznanja. Rad je sprejemal nasvete od starejših sodelavcev, lastne izkušnje je prenašal na mlajše.

Navezanost na rojstni kraj je bila njegova posebna lastnost. Rad je obiskoval starše in sivoce, žal se je ravno na tej poti zgodila nesreča in Milana ni več med nami. Na njegovem delovnem mestu je ostala praznina. Kako je bil priljubljen, smo videli na njegovi zadnji poti v domačem kraju. Od njega smo se poslovili v velikem številu sodelavci in prijatelji.

Ostal nam bo v spominu kot dober sodelavec, strokovnjak in tovariš.

Sodelavci iz tozda PUM

Zahvale

Tozdu Montaža in konferenci osnovnih organizacij sindikata TZ Litostroj se lepo zahvaljujem za novoletno denarno obdareitev.

Prav tako se zahvaljujem tudi za obisk na domu, saj so bile tovarišice prav prijetne za pogovor.

Delovni organizaciji želim obilo uspeha v letu 1986, vsem upokojencem pa želim veliko zdravja in zadovoljstva.

Invalidski upokojenec
Ivan BOŽIČ

Sodelavkam in sodelavcem iz tozda ZSE se najlepše zahvaljujem za darila in poslovitve ob mojem odhodu v pokoj.

Vsem želim še obilo zdravja in uspehov pri nadaljnjem delu.

Ljudmila TAVČAR

Zahvaljujem se sindikatu tozda PUM za novoletno darilo in koledar, še posebej pa za obisk.

Obenem želim vsem delavcem v Litostroju čimveč sreče in delovnih uspehov v novem letu.

Milan ERJAVEC

Odšel je v pokoj

Konec 1985. leta je odšel v pokoj naš dolgoletni sodelavec **LAVOSLAV ŠOTENŠEK**. Leta 1954 je prišel v našo tovarno v oddelek montaže vodnjaških črpalk, kjer je začel delati kot ključavničar. Pozneje se je preusmeril v montažo centrifugalnih črpalk in druge hidromehanske opreme. Poleg montaže v Litostroju je delal tudi na terenskih montažah v domovini in tujini. Pri svojem delu je bil vesten, zato so mu bila zaupana dela pri montaži kompletnih črpalnih postaj.

Za njegovo vestno delo se mu iskreno zahvaljujemo in mu želimo še veliko zdravih let.

Sodelavci iz tozda Montaža

sliko analizira od zgornjega levega kota iz izpiše najprej 312,5 neparnih vrstic (prvo, tretjo, peto itd.). Ko pride na dno slike, se žarki vračajo na začetek ter izpišejo 312,5 parne vrstice (drugo, četrto, šesto... itd.). Na ta način je vsaka TV slika sestavljena iz dveh med seboj dopolnjujočih polslik. Oko tako dobi na vpogled 50 slik (pri drugem standardu 60) brez neprijetnega drhtenja, frekvenca spektra sistema pa ostane po širini nespremenjena.

Običajno proizvajalci izdelujejo videoopremo (kamere, videorekorderje, monitorje) ter TV sprejemnike za en standard. Možno je sicer izdelati naprave za več standardov, toda te so zelo zepletene in drage. Včasih se stvar lahko reši z uporabo raznih konverterjev (pretvornikov).

Vse, kar smo do sedaj povedali, velja za pretvarjanje signala črno-bele slike. Pri barvni sliki pa je stvar veliko bolj zapletena. Tu je princip tvorjenja barvne slike v **aditivnem** mešanju treh osnovnih spektralnih barv svetlobe, t.j. rdeče, zelene in modre. Svetloba, ki pride skozi objektiv videokamere, se optično razdeli v tri osnovne barve, ki jih nato svetlobno-električni pretvorniki posredujejo kot tri električne signale. Te tri signale združimo v en prenosni signal, ki mora prenesti celotno **luminentno** komponento t.j. v signal, ki prenaša podatek o svetlosti vsake posamezne točke oziroma črno-beli signal. Obstojna namreč pogoji, da sta črno-bela in barvna televizija med seboj **kompatibilni**, kar pomeni, da s črno-belimi TV sprejemniki lahko sprejemamo tudi barvni signal

(ki ga sicer vidimo kot črno-belega), in da z barvnim TV sprejemnikom lahko sprejemamo črno-beli signal. Poleg luminentne komponente pa mora prenosni kanal prenesti še **brominentno** komponento signala, ki da dodatni podatek o barvi vsake posamezne točke. Ravno ta način, kako je kodiran podatek o barvi vsake točke, pa je vzrok, da imamo v svetu različne **barvne TV sisteme**, in sicer:

NTSC 525/60 (ZDA, Kanada, Japonska, Mehika, Panama, Filipini, Venezuela in druge).

NTS (angl. National Television Standard Comitee)

SECAM 625/50 (Francija, ZSSR, države vzhodne Evrope).

SECAM (franc. Séquentiel á mémoire)

PAL 625/50 (Jugoslavija, ZRN, Italija, Vel. Britanija, Avstrija in mnoge druge države)

PAL (angl. Phase Alteration Line)

Razlike med temi sistemi so tako velike, da npr. z videorekorderjem, ki je izdelan za sistem PAL 625/50, ne moremo niti snemati niti predvajati signal, ki bi ustrezal standardu NTSC 525/60.

Če želimo iz TV sprejemnika direktno snemati redni TV program, morata TV sprejemnik in videorekorder ustrezati istemu standardu pretvarjanja slike (npr. PAL 625/50) in tudi istemu standardu prenosa in oddajanja (lega kanala, širina kanala, lega nosilca zvoka itd.). V Jugoslaviji je uradno sprejet barvni sistem PAL 625/50, standard oddajanja pa je B in G.

Naslovnik neznan

V mesecu januarju smo dobili 34 vrnenih časopisov Litostroj, in sicer z naslednjimi naslovi: Bevk Franc, Nussdorferjeva 17, 61000 Lj.; Čančar Marjan, Ob Savi 105, 61000 Lj.; Dakić Slavoljub, Pot k Savi 67, 61000 Lj.; Dervić Smail, Bijedićeva 2, 61000 Lj.; Ferkolj Alojz, Struge, Lipa 12, 61000 Lj.; Furar Anton, Rašiška 11, 61000 Lj.; Garaj Ivica, Krojaška 8, 61000 Lj.; Hodžić Mesud, Pot k Savi 56, 61000 Lj.; Jovanović Jelica, Pot k Savi 30, 61000 Lj.; Kajba Boža, Steletova 17, 61000 Lj.; Kantarević Zuhdija, Pot na Rakovo Jelšo 307, 61000 Lj.; Kapus Romana, Glinška pl. 3, 61000 Lj.; Kovačič Štefanija, Kmetičeva 6, 61234 Mengeš; Lavrač Martina, 61251 Moravče; Lipovec Anton, Rašiška 14, 61000 Lj.; Lovše Sandi, Goriška 64, 61000 Lj.; Mandić Manda, Djakovičeva 42, 61000 Lj.; Marinšek Karel, Mencingerjeva 1, 61000 Lj.; Mulalić Sadika, Šišenska 48, 61000 Lj.; Mulalić Haditha, Šišenska 48, 61000 Lj.; Milovanović

Ljubo, Pipanova pot 27, 61000 Lj.; Novak Florjan, Zakotnikova 1, 61000 Lj.; Oblak Janez, Stari trg 25, 61000 Lj.; Pečjak Anica, Titova 4, 61000 Lj.; Pervan Ivica, C. v Pečale 52/4, 61000 Lj.; Popit Tanja, Ljubljanska 72, 61230 Domžale; Rijavec Irena, Aleševčeva 19, 61000 Lj.; Rošić Avdo, Travniška 3, 61000 Lj.; Roudi Tomaž, Rovška 11, 61000 Lj.; Sever Vitomir, Prušnikova 88, 61000 Lj.; Stojković Boško, Sp. Gameljne 20, 61211 Šm. pod Š. goro; Stepan Franc, Litijska c. 305, 61000 Lj.; Šunde Vladimir, Rojčeva 22, 61000 Lj.; Trček Jurij, Topniška 70, 61000 Ljubljana.

Pravilen in natančen naslov nam sporočite pisno na naslov: **ZPS TITOVÍ ZAVODI LITOSTROJ**, Center za samoupravljanje, DPO in informiranje, 61000 Ljubljana, Djakovičeva 36 ali po telefonu na številko 556-021 ali 554-241 interna 1371.

gpm

VIDEO 13 tehnika

Piše: P. Poženel

IV. VIDEOKAMERA

1. UVOD — TV STANDARDI

Predno razložimo delovanje videokamere, moramo spregovoriti o standardih, ki veljajo za TV tehniko in s tem tudi za videotehniko.

Stalna težnja proizvajalcev televizijske opreme, da bi dobili čim boljše kvaliteto pri pretvarjanju in prenosu slike in zvoka do končnega uporabnika, je vzrok, da obstoja v svetu več različnih televizijskih standardov. Razlike obstajajo na dveh področjih, in sicer:

- v prenosu in oddajanju,
- v pretvarjanju signala črno-bele ali barvne slike.

Razlike pri oddajanju razmeroma lahko kompenziramo. Na istem TV sprejemniku lahko gledamo TV programe, ki jih oddajajo po različnih standardih. Te razlike so namreč v glavnem v različnih razdaljah med nosilcem tona in nosilcem slike ter v različnih širinah frekvenčnega obsega videosignala, kar pomeni različne širine TV kanalov.

Pri pretvarjanju televizijskega signala pa je postopek veliko bolj zapleten. Razlike so v številu vrst, ki tvorijo eno TV sliko, in pa v številu slik na sekundo. Tako imajo npr. v ZDA, Kanadi in na Japonskem TV sliko sestavljeno iz 525 vrst in 30 slik na sekundo, v Jugoslaviji in v ostali Evropi pa imamo sliko sestavljeno iz 625 vrstic in 25 slik na sekundo. Obstajata sicer že dva sistema, in sicer v Veliki Britaniji s 405 vrstami ter Franciji z 819 vrstami, ki pa ju oddajajo le na nekaj oddajnikih in ju že počasi opuščajo.

Glede na način analiziranja TV slike, znanega pod imenom »analiziranje s presledkom«, pa ne navajamo kot podatek število slik v sekundi, ampak število »polslik« v sekundi. Tako označujemo prej navedene sisteme s: 525/60 oziroma 625/50.

Do analiziranja slike s presledkom smo prišli zaradi želje, da je menjanje slike čim hitreje. Človeško oko namreč šele pri številu 50 slik na sekundo dobi občutek mirne slike. Ker pa bi bilo za analiziranje 625 vrstic in 50 slik na sekundo potrebno imeti zelo **visok frekvenčni spekter**, so uvedli analiziranje slike s presledkom. Pri tem načinu se giblje elektronski snop žarkov tako, da

UREJA PLANINSKO DRUŠTVO LITOSTROJ

V Centralnih Alpah

Zares pretirana skromnost je verjetno vzrok, da mnogi niti ne vedo, da v Planinskem društvu Litostroj premoremo tudi vrhunske alpiniste. Kako zanimivi bi bili članki o razburljivih pustolovščinah, ki jih doživljajo v domačih in tujih stenah, če bi ti večkrat prijeli za pero! Zato jih ponovno vabimo, naj svoja doživetja delijo tudi z bralci Planinskega kotička.

Za začetek kratko poročilo o odpravi v Centralne Alpe (Chamonix 85).

Po manjših pripravah so 20. julija Držan, Gričar, Kragelj in Slabanja z avtomobilom odpotovali proti Chamonixu. Tam so nato v sedmih dneh lepega sončnega vremena opravili naslednje vzpone: Col du Midi S (Držan, Gričar, Kragelj, Slabanja), Pristop na Aig du Midi (Držan, Gričar, Kragelj, Slabanja), Prečenja Mont Blanca (Držan, Slabanja), Greben metuljev v Aig du Peigne (Kragelj, Držan), Raz žena v Aig du Peigne (Kragelj, Držan).

Nato se je vreme poslabšalo. Držan, Gričar in Slabanja so odpotovali v 400 km oddaljeno plezalsko področje Verdone, vendar so se zaradi dežja po štirih dneh vrnili v Chamonix.

V Chamonixu so bili do 7. avgusta. Imeli so spremenljivo vreme in so opravili še en vzpon. V Aig du Blaitiere sta Slabanja in Kragelj ponovila 900 m dolgo Angleško smer, ocenjeno s VI, A2. Istočasno sta Držan in Gričar odšla pod Aig du Dru. Tam sta nato pomagala pri reševanju nekega alpinista, ki je padel v ledeniško razpoko. Ker je to potekalo večji del noči, naslednji dan nista šla plezat. Nato so vsi, ker je bilo napovedano daljše poslabšanje vremena, sestopili v dolino.

OBVESTILO

Letošnji občni zbor Planinskega društva Litostroj bo 6. marca ob 17. uri. Poleg članov ste vabljeni tudi vsi drugi ljubitelji planin, saj se boste po zboru lahko vpisali v Planinsko društvo in vplačali člana-rino.

Občni zbor Planinskega društva Litostroj bomo popestrili tudi s predvajanjem diapozitivov in prijateljskim pomenkom.

V takem primeru je pes res najboljši človekov prijatelj (Foto: T. Tomažič)

V dežju so odpotovali iz Chamonixa v Dolomite, nato pa so se vrnili v Ljubljano.

t. t.

Pozor pred plazovi

V Planinskem društvu Litostroj posvečamo največ skrbi varnosti udeležencev društvenih izletov. Zato so seveda v prvi vrsti odgovorni planinski vodniki, ki se v ta namen tudi nenehno strokovno izobražujejo in izpopolnjujejo. Naj opozorimo, da se mora planinski vodnik vsako leto na novo registrirati, potem ko na Planinski zvezi preverijo tudi njegovo vzgojno — izobraževalno dejavnost.

Najpogostejša oblika usposabljanja so posebni tečaji, tako za letne kot za zimske razmere. Zadnji tak seminar je bil 18. in 19. januarja v Poljčah, namenjen pa je bil varstvu pred množičnimi plazovi.

Nemogoče bi bilo na tako majhen prostor, ko je Planinski kotiček, opisati vso problematiko snežnih plazov. Sicer pa smo o tem tudi že pisali. Naj tokrat navedemo le nekaj podatkov, ki so splošno manj znani in napotkov, ki so sad novjših spoznanj.

Najprej nekaj o snežni odeji, ki je »predmet« plazov! Zanimivo je, da snežna odeja ne nastane le s sneženjem, temveč jo lahko sestavljajo tudi sodra, babje pšeno, toča, dež, ivje (mehko ali trdo) in žled. Zelo pomembne so stične ploskve med temi sestavinami snežne odeje, saj so včasih bolj, včasih manj sprijete in tako nevarne za nastanek plazov. Če se približamo nevarnemu območju, je najbolje, da (na kakšnem varnem mestu) zarežemo v sneg in ga odmečemo do tal, tako, da na prerezu vidimo kakšne so spodnje plasti. Zelo nevarno je, če je kakšna spodnja plast dosti rahlejša, kot so zgornje. Preizkus trdnosti lahko naredimo tako, da skušamo prodreti v sneg s:

1. pestjo — če gre, tedaj je rahel
2. prsti — tedaj je rahlo sprejet,
3. svinčnikom — tedaj je trdno sprejet,
4. nožem — tedaj je zaledenel.

Trdnost snežne odeje se spreminja predvsem s postopki prekrizalizacije, transformacije snežink v kroglice in z delovanjem vodne pare ter raztopljenosti vode, ki pronica med snežniki in ponovno zmrzuje. Da so predvsem spremembe tiste, ki najbolj spreminjajo lastnosti snežne odeje (in jo s tem tudi utrjujejo), kaže tudi podatek o številu nesreč zaradi snežnih plazov glede na stran neba. Na severovzhodnih straneh je bilo kar 63% nesreč, na severnih 27%, na ostalih pa le 10%. Torej velja posebna pozornost severnim stranem gore, kjer ostaja nevarnost tudi še dolgo potem, ko je na južni strani ni več.

Koristno navodilo je tudi to, da se pri zimski hoji ni treba strogo držati običajnih (poletnih) nadelanih poti. Te ponavadi vodijo po sredini melišča in to je pozimi lahko kaj nevarno. Pozimi si pač lahko izberemo kako varianto, ki gre malo levo ali desno, kjer je manjša nevarnost plazov.

Kadar je v skupini več ljudi, morajo vedno prečkati izpostavljene odseke poti posamično eden po eden. Tako v primeru plazov ostali lahko rešujejo zasutega. Seveda je takoj treba čimbolj natančno opazovati dogajanje in si zapomniti, kje smo ponesrečenca ali kak del njegove opreme zadnjič videli. Pozneje bomo glede na vertikalno pobočja imeli za preiskavo dosti manj terena.

Glede samega reševanja izpod snega smo na tečaju praktično preizkusili vse tehnike. Najboljša je tista, ko ponesrečenca iščemo s pomočjo elektronskih signalov (tako imenovani »pips«). Seveda pa je to možno le v primeru, če je planinec imel pri sebi (seveda vključen) oddajnik. Ta je majhen kot žepni tranzistor, nositi pa ga moramo okrog vratu, pod obleko. Znaenkrat je še precej drag, vendar ga priporočamo vsakomur, ki pozimi zahaja v gore.

Naj opozorimo še na eno precej napačno gledanje v zvezi s prvo pomočjo ponesrečenca. Večina ljudi misli (včasih so tako tudi učili), da je treba človeka, ki je podhlajen, razgibavati, drgniti s snegom in mu greti roke in noge. To je

Tečajnik Rudi Veber preizkuša trdoto snežne odeje (Foto: T. Tomažič)

nepravilno! Nepotrebno razgibavanje lahko povzroči poškodbe ali celo smrt, ogrevanje okončin pa tako imenovani toplotni udar, ki je tudi lahko usoden. Pravilni postopek je naslednji: — Najprej je treba preprečiti nadaljnje ohlajevanje, predvsem med transportom v koč. V ta namen je treba ponesrečenca dobro poviti in če je možno hkrati sporočiti v koč, naj pripravijo tople odeje in rjuhe.

— Narediti je treba toplotni ovoj, ki ogreva jedro (telo) ponesrečenca. Kri bo potem še sama ogrela tudi roke in noge. Toplotni ovoj naredimo tako, da mu odpremo srejšo in pod njo polagamo vročo, petkrat prepogujemo rjuho, nakar ga zopet zapremo in zavijemo v odeje in aluminijasto folijo ali polivinil. To je treba delati 30 minut do 2 uri.

— Šele nato se posvetimo ozeblinam na rokah in nogah. Zavijemo jih le v številne povoje in poskrbimo, da se ne ohlajajo.

— Ko je ponesrečenec pri zavesti, mu dajemo veliko tekočine — toplega čaja, nikoli pa alkohola!

Sicer pa boste o vsem tem in še o marsičem drugem lahko slišali veliko zanimivega in koristnega, če se boste prijavili v PLANINSKO ŠOLO za planince, ki jo bo sedaj spomladi organiziralo Planinsko društvo Litostroj. Do tedaj pa priporočamo previdnost in potrpljenje — **gore bodo že počakale**. Ali kot je udeležencem tečaja dejal modri predavatelj: **PAMET JE BOLJŠA KOT ŽAMET!**

t. t.

Eto je odšel v pokoj

Ljudje prve generacije, tiste, ki je orala ledino, nas vse pogosteje zapuščajo. Med njimi je v januarju odšel v zasluženi pokoj tudi vsem poznan Tone ERMAN, s psevdonimom ETO.

V prodajnem oddelku za opremo hidroelektrarn se je zaposlil leta 1958. Na tem delovnem področju je ostal vse do upokojitve — najprej do leta 1976 kot glavni komercialist, nato pa kot vodja oddelka, odgovoren za uspešno prodajo turbin in ostale opreme za hidroelektrarne v Jugoslaviji. Delo na tem področju, posebno pa še uspešno delo, je zelo zahtevno in zapleteno. Komercialna obdelava projekta od boja za naročilo, večkrat v zahtevni mednarodni konkurenci, večletno spremljanje naročila z upoštevanjem vseh spreminjajočih se najrazličnejših predpisov in končno komercialna predaja, vse zahteva res celega človeka s širokim pogledom na celoto in občutkom za pravo pot do finančno uspešno zaključenega naročila. In ETO je vse to odlično obvladal na svoj kar specifičen način. Z vedno nasmejanim obrazom, z nalezljivim humorjem, po potrebi zabeljenim tudi s satiričnimi ostricami in s toplim človeškim odnosom do sodelavcev v tovarni in investitorjev je dosegel več kot togi predpisi in odredbe. Zato je bil priljubljen doma in tudi pri naročnikih. Dokaz za to so številne zahvale naročnikov z vseh koncev naše domovine. Na tak način je komercialno obdeloval opremo za 55 naših elektrarn in okoli 320 največjih generalnih remontov. Vsa ta naročila so bila za nas zelo uspešna.

Izreden občutek za lepoto in tople medčloveške odnose pa ga je v prostem času vodil tudi k številnim dejavnostim.

Že v mladih letih je vžljubil naš prelepi planinski svet. S fotografskim aparatom v roki je odkrival v tem svetu enkratne motive. Vse od prihoda v Litostroj je član

upravnega odbora našega planinskega društva, aktiven propagandist.

Tudi smučanju, predvsem teku na smučeh in skokom, se je predajal že od mladih let in še v pretekli sezoni je zastopal v teku barve Litostroja. Kot neutrudni organizator in trener je vzgojil večje število državnih reprezentantov in celo svetovni študentski prvak v smučarskih skokih izhaja iz njegove šole. Planica mu je pomenila vedno nekaj velikega. Zato je od ustanovitve pa vse do danes aktiven član planiškega komiteja. V vlogi zveznega sodnika je sodil na številnih, tudi najzahtevnejših smučarskih tekmah širom Jugoslavije.

V našem časopisu smo vedno z zanimanjem prebirali globokoumne in dobronamerne članke s podpisom ETO. Njihov avtor nas sedaj zapušča, vendar upamo, da se bo ETO v našem časopisu še pojavljal.

Prenekateremu Litostrojčanu krasi domače prostore motiv iz našega planinskega sveta, narejen v oljni tehniki s podpisom ETO. Ne samo Litostrojča-

nom, tudi našim zdomcem na vseh koncih sveta pomenijo Etove slike dekček domovine, globok spomin na domači rodni kraj.

Sedem vzorno vzgojenih otrok danes lahko s ponosom gleda na očetovo prehojeno pot. Etovo bogato življenjsko dejavnost krasijo številna družbena priznanja. Sam ETO pa v zasluženi pokoj ne stopa povsem zadovoljen. V glavi se mu motajo še številni načrti, katerih se bo — kljub utrujenosti — še moral lotiti, če bo hotel dostojno živeti. Predvidena pokojnina bo zadoščala komaj za golo preživetje!

Dragi ETO! Mi, tvoji sodelavci, se poslavljamo od tebe v upanju, da nas boš še večkrat obiskal. Vemo, da bo vsak tvoj obisk pomenil trenutek prešerne sprostite. Tudi koristnih nasvetov, ki si jih bil vedno poln, se ne bomo branili. Hvala ti za tvoje nesebično in plodno strokovno delo. Želimo ti še mnogo, mnogo vedrih let v krogu tvoje številne družine.

Sodelavci

Pomlad prihaja (Foto: E. L.)

IZLETI V SUŠCU

Gore so v tem času še nevarne, kot to opozarjamo tudi v članku o plazovih, zato jih ne bomo izzivali.

Pa vendar bomo že lahko nabirali kondicijo — na varnih organiziranih pohodih:

15. marec: SNEŽNIK — Pred odhodom se bomo seveda temeljito prešteli in upajmo, da ne bo razburjenj, kot smo jih pred leti opisali na tem mestu. Vodnika: Miklavčič, Marinšek.

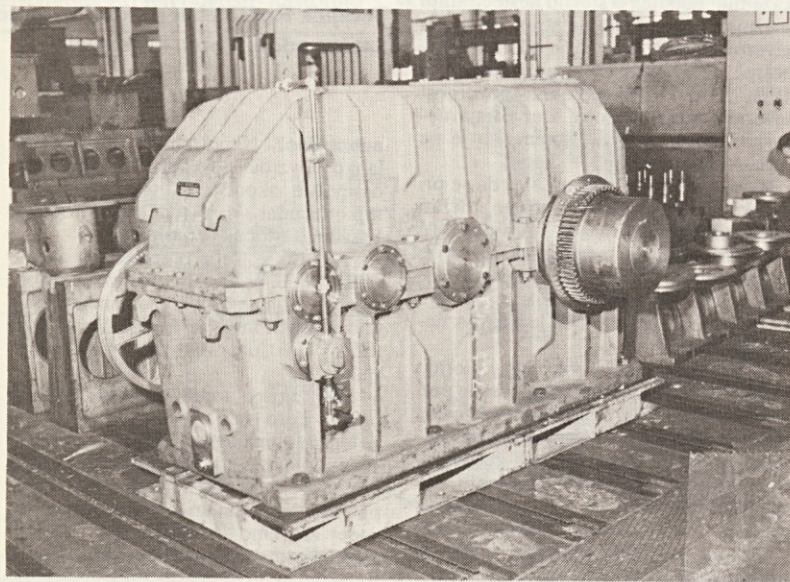
23. marec: POREZEN — Vodnika: Soklič, Veber. Sleđnji je bil tudi udeleženec januarskega tečaja o svežih plazovih in bo bogate izkušnje gotovo rad posredoval tudi drugim.

zobniških prenosnikov

Po statističnih podatkih je bil v januarju 1986 v tozdu Montaža sestavljen in odpremljen pettisoči zobniški prenosnik.

Razvoj sega v leto 1952, ko je obstajala še skupna konstrukcija. Nato je leta 1959 nastal samostojni oddelek RP in v letu 1968 je postal samostojni biro za zobniške prenosnike in prenose. Biro se je delil na dva oddelka: tipski zobniški prenosniki za potrebe transporta in

Zobniški prenosnik

TOZD MONTAŽA

Terenska dejavnost v letu 1985 in plan za 1986

Zaključili smo še eno poslovno leto, na katerega konec niso vplivali nikakršni »dogovorjeni« roki. Tako tudi naše želje, da bi december bil daljši vsaj še za »eno dolžino«, niso mogle biti uresničene. Pa smo vseeno leto 1985 zaključili dokaj uspešno. Prepričali smo se, da nam niti objektivne težave ne morejo preprečiti uspeha, če smo sami dovolj zagnani. Težav ni bilo malo in mnoge med njimi so skupaj prestopile prag novega leta, kar pomeni, da nas nameravajo spremljati tudi v letošnjem letu. Od nas je odvisno, ali se jim bomo upirali in jim onemogočili, da se razbohotijo. S tem moramo začeti že zdaj, na začetku leta.

V tozdu montaža smo se tudi v preteklem letu srečevali z dolgoletnimi težavami v čim krajšem času ujeti »zadnji vlak«, dokončati tovarniško montažo, odpremiti opremo na gradbišče, jo tam zmontirati in oživiti.

V preteklem letu je bila in letos bo HE Haditha naše največje gradbišče. Oktobra smo v našem glasilu lahko prebrali sestavek z naslovom »V Hadithi naj bi se letos vrtelo«. Pa se ni »vrtelo«, česar tudi sami takrat nismo verjeli. To potrjujeta besedi v naslovu »naj bi«. Vzrok za to je kasnitev dobave opreme. Odložitve plačil iraškega naročnika je povzročila težave pri uvozu potrebnega materiala in delov. Zaradi teh objektivnih težav smo pri naročniku dosegli ponovno podaljšanje roka. Podobne težave so seveda imele tudi drugi dobavitelji opreme. Toda v Hadithi gre tokrat čisto zares. Prva od šestih turbin je praktično gotova, čaka le na elektro omare, preko katerih jo bomo predvidoma v začetku marca končno le zavrteli. Tudi druga turbina je zmontirana; le-ta se bo zvrtela kmalu za prvo. Na koncu lanskega leta je bilo v Hadithi okrog 80 naših delavcev, ki so poleg prvih dveh turbin opravili veliko dela tudi na tretji in četrti turbini ter na vseh pomožnih sistemih: drenaži, hladilnem sistemu, protipožarnem sistemu, komprimiranem zraku in oljnem gospodarstvu. Gotovost vseh teh sistemov pogojuje vrtenje že prve turbine. Zdaj so na vrsti projektanti, preizkuševalci in drugi strokovnjaki, da preizkusijo, nastavijo in omogočijo brezhibno delovanje opreme, sad večkratnega dela in naprav.

individualni zobniški prenosniki za pogone mlinov v cementarnah, mlinov premoga, apnenca itd. pogone črpalk, stiskalnic, samostojne pogone, pogone ventilov, pogone za male turbine, ladijski zobniški prenosniki itd. V obseg programa so vključeni še polžasti prenosniki, jermenski prenosniki, varatarji, verižni prenosniki itd.

Veliko problemov se pojavi pri sedanjih težjih koncentracijah velike prenosne moči na enoto teže, katera prinaša konkurenčnost na našem in tujem trgu. Konkurriramo lahko z visoko legiranimi materiali, kvalitetno termično obdelavo, z mehansko obdelavo (brušena ozobja) in seveda z vestno montažo.

Zelo zahtevne so tudi zobniške sklopke z obodno hitrostjo preko 56 m/sek (turbo sklopke) in elastične sklopke s povečano nosilnostjo. Večina (95%) dokumentacije je plod lastnega znanja.

Vzporedno s tem razvojem se je vključevala tudi tehnologija, konstrukcija orodja, termična in mehanska obdelava ter montaža.

Tehnologija in termična obdelava sta po mnogih težavah nabavili peč in stroj za induksijsko kaljenje za najnujnejše potrebe.

Obdelava zobatih koles pa se še vedno otepa s pomanjkljivim strojnimi parkom, saj so skoraj vsi stroji stari več kot 50 let. Z veliko požrtvovalnostjo je bil predelan stroj za ozobljenje »REINECKER«, eden najstarejših strojev v Litostroju, tako da sedaj lahko ozobljamo zobata kolesa premera približno 8 m, seveda počasi in s staro tehnologijo.

Za konkurenčnost na tržišču bi potrebovali še naslednje stroje: stroj za ozobljenje, ovalno rezkalni stroj, brusilni stroj za brušenje zob, ostrilni stroj za odvalne rezkarje z vsemi kontrolnimi nastavnimi aparati.

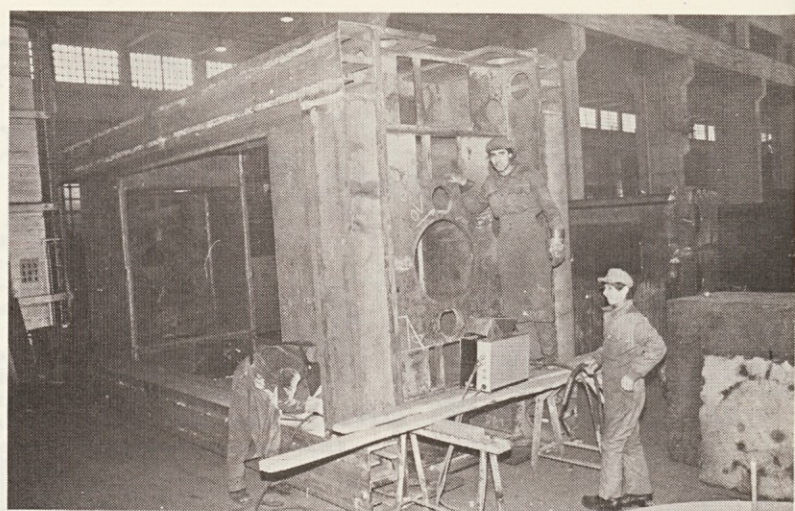
Posebno poglavje so merilni instrumenti za merjenje ozobljenja in brusilni stroj za premere preko 1600 mm, za kar se zavzemamo že vrsto let.

Tudi montaža zobniških prenosnikov dejansko nima opremljenega preizkuševališča. Vsi preizkusi so individualni.

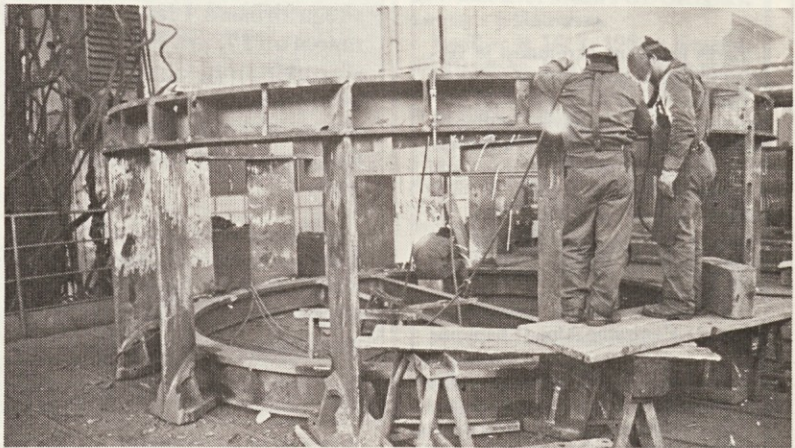
Kljub vsem težavam smo le odpremili pet tisoč zobniških prenosnikov, kar pa ni tako malo niti za specializirane tovarne. Ta številka naj nam bo tudi v bodoče spodbuda za še boljše rezultate.

Velika škoda pa je, da tako podjetje, kot je LITOSTROJ, premalo vlaga v reklamo izdelkov na trgu, saj je pettisoči zobniški prenosnik enkratna priložnost za podarek pomembnosti te blagovne skupine.

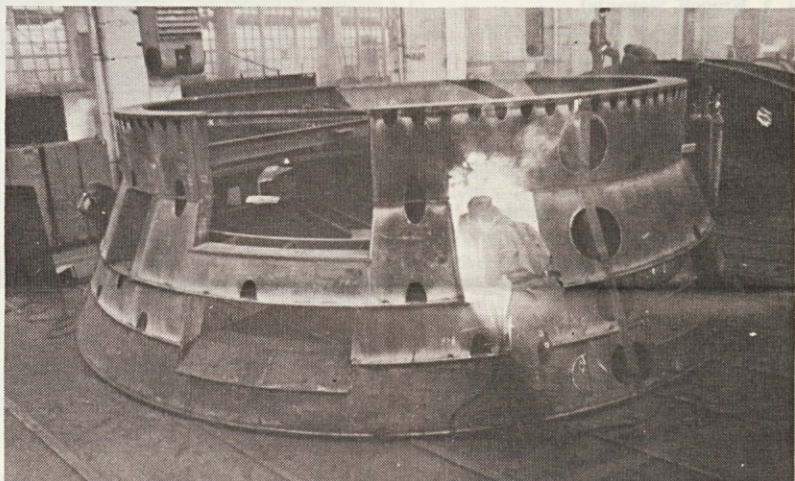
Janez Žakelj

Ogrodje stiskalnice za Kovinoplastiko Lož. Teža zvarjenca je 41 ton (Foto: T.Š.)

Varjenje predvodilnikovega obroča za HE Mostar. Premer obroča je približno šest in pol metra, teža pa 20 ton. (Foto: T.Š.)

Zgornja obloga jaška za HE Mostar. Teža zvarjenca je 13 ton (Foto: T.Š.)

Iz proizvodnih dvoran tozda PZO

V zadnjem času skoraj ni bilo številke časopisa, kjer ne bi objavili teksta ali vsaj slike o delu na različnih sklopih za HE Haditho v Iraku. To je tudi razumljivo glede na obseg in zahtevnost dela. Zdaj dela na tem objektu zaključujemo, lahko pa rečem, da v pločevinarni skoraj ni delavca, ki ne bi tako ali drugače sodeloval pri njem.

Nekaj tisoč ton razrezanega in nato sestavljenega materiala za različne dele turbin priča o tem koliko je bilo narejenega. Desetine ton elektrod, ki so jih naši varilci pod strogim režimom dela in visoko zahtevano kvaliteto dela uvarili, priča o odgovornosti in želji, da tudi v bodoče sprejemamo taka dela. Zato moramo pohvaliti vse, ki so s polno odgovornostjo in z veliko mero razumevanja za probleme, veliko prispevali k temu, da smo lahko ob koncu zadovoljni s svojim delom.

V Etiopiji smo uspešno vključili v obratovanje tretji agregat HE Tiss Abbai. V Gvineji je naša ekipa uspešno opravila obsežen in tehnično zahteven remont dveh turbin in loput v HE Donkea.

Na koncu še beseda, dve o naši »spremljajoči« dejavnosti, administrativnem urejanju terenskega dela, posebej dela v tujini. Kot je znano, je dolgo pričakovani zvezni družbeni dogovor, ki naj bi poenotil osnove in merila dela v tujini, sprejet. Toda ni prinesel pričakovanega rezultata. Dogovor, kot tudi iz njega izhajajoči samoupravni sporazumi, namreč zopet dopuščata različnost kriterijev in bojimo se, da potrebnega poenotenja ne bo zagotavljal.

V montaži skupaj s strokovnimi službami pospešeno pripravljamo Pravilnik o delu v tujini za obravnavo na delavskem svetu, zboru delavcev in sprejem na referendumu. Pravilnik je prilagojen tako republiškem kot tudi zveznem družbenem dogovoru. Ker prinaša mnoge kvalitetne spremembe in njegov sprejem pogojuje neovirano izvajanje del v tujini, bomo delavci montaže glasovali »ZA«.

M. Čepuran

Zgornji vodilnikov obroč za šesto serijo HE Haditha, težak 82 ton (Foto: T.Š.)

Na začetku smo bili precej nezaupljivi in tudi treme ter strahu ni manjkalo. Srečevali smo se z velikimi težavami načrtovanih delov, kratkimi roki izdelave, zamuda je bila pri dobavi pločevine — vse to je bilo treba uskladiti s skromnimi delovnimi prostori in delovnimi sredstvi. Prihodnost se nam tedaj ni zdela ravno najbolj rožnata. Imeli smo le dovolj volje, in to nas je gnalo naprej.

Zdaj je vse to za nami. Ostale so žuljave roke, razboleli hrbti ter dim in prah, ki nam naprej razjedata pljuča in grla. Ostale pa so nam tudi nove izkušnje, ki jih bomo v bodoče lahko koristno uporabili.

Veliko mladih delavcev se je izkazalo pri delu na najzahtevnejših zvarjenjih. Ti nam bodo tudi v naprej v veliko pomoč pri zahtevnih delih. Vendar pa so najtežje breme še vedno nosili starejši delavci Matevž Golob, Martin Brezovnik, Milan Šibelja, Josip Sokač, od ključavničarjev in varilcev pa Potrebin, Kondič, Soldat, Krstič, Nuhčič in veliko drugih, ki jih zdaj nisem omenil.

Pričakujemo, da se bo prva turbina čim prej zavrtela, s tem pa bo tudi naš trud v veliki meri poplačan.

Naše misli in prizadevanja so zdaj že pri Mostarju. Izdelati moramo tri zelo zahtevne Kaplanove turbine, pa tudi roki za izdelavo so zelo kratki. Še naprej se bomo trudili, da bi zadostili vsem zahtevam in opravičili zaupanje naročnikov. Sicer pa o tem drugič kaj več.

J. Virag